

140
956/3

საქართველოს
საბავშვო
ლიტერატურა

ს. ი. ნ. ე. კ. ი.

№ 10
თვეობრივი
1956

რთველში
ფოტოგრაფი უ. ჩხეტიანი

ქ ი ნ ე რ ი

საქართველოს ალკა ცენტრალური კომიტეტის
შოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

№ 10

ოქტომბერი, 1956 წ.

წელიწადი XXX

გაუმარჯოს შემოდგომას!

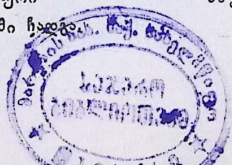
ქარვისფერში, ლალისფერში
გახვეულა შემოდგომა.
ქიგო წელში იზნიჭება,
ველარ უძღვებს ფესზე ღვთას.

ვენახების შარიშური
ბადაგივით გულში ჩადგას.

ვინ დათვლის სავსე გოდრებს,
გაბრწყინებულ ყურძნის ჯაგანს.

ველ-მინდვრების სურნელმა
ეწო-ეწო დააქვს ნიავს...
გაუმარჯოს შემოდგომას,
მსუყესა და ბარაქიანს!

პახზანბ გორგანაილი

შ ა ვ ა რ დ ე ნ ი

5

ცხელა. ივლისის მცხუნვარე მზე უხვად უმას-
პინძლდება ქვეყანას ცეცხლოვანი სხივებით.
ფერღებზებრტყელბუღი დელა-ლორი მაღიანად
თქველფეს ბალახს და დარბაისლური დრუტუნით
უაღერსებს პატარა გოჭებს, რომლებიც მის გარ-
შემო ცქმუტავენ და ვარდისფერ ღინგებს გამეტე-
ბით სცემენ ერთმანეთს.

ბურთის თამაშით გავსიქული ბიჭებისაგან გრი-
ლოში გაუნაპირება რეზოს და შორს, ჩრდილოე-
თით ჩარაზმულ კავკასიონის თოვლიან მწვერვა-
ლებს გასცქერის დაფიქრებული.

შიშნარევი გულისტკივილით განუცხადა დედამ
წვილს მამიდას უარი. მაგრამ საკვირველი აშბავი
მონდა: წინაღმდეგ კესოს მოლოდინისა, არა თუ
დანაღვლიანდა ბიჭი, არამედ, თითქოს წინასწარ
იცოდაო ყველაფერი, პირიქით ანუგემა დედა: მე-
რე რა, კესო, იმაზე სომ არ გადაწყვეტილა ჩვენი
ბელი, მე მაინც წავალ ქალაქშიო. ხოლო კითხ-
ვაზე: თუ რა გზით, ან ვისთან აპირებდა მისვლას,
რეზომ უპასუხა, რომ ტექნიკუმის საერთო საცხოვ-
რებელში მოეწყობოდა, სადაც... მაგრამ იქვე შე-
წყვეტიდა კესომ სიტყვა და სასტოკად უბრძანა მე-
ორედ აღარ მოეჩმანა ამგვარი სისულელეე. მოამა-
გე დედას ვერ წარმოედგინა შვილის არსებობა
მისი მზრუნველი ხელის გარეშე, თუნდაც ერთი
დღით. ხოლო თუ ერთ დროს ის თანაშა იყო მა-
მიდასთან გაეგზავნა ბიჭი, ეს მხოლოდ იმისათვის,

რომ მას ყველაზე ახლობელ და გულშემატკივარ
ნათესავად თვლიდა.

ბოლოს გადაწყდა: რეზო წავიდოდა მეზობელ
ხოფელში, დედისთან, დაამთავრებდა საშუალო
სკოლას და შემდეგ მომავალი იტყოდა ყველა-
ფერს.

ეშ, კესო, კესო! რა ხარ აგრე ჯაუტი და ფრთხი-
ლი! გაგეშვა ქალაქში, რა იქნებოდა?! მერე თვი-
თონ იცოდა, რასაც იზამდა... ნეტა მამა ჰყავდეს
ციცხალი, ის უთუოდ მისცემდა ფრენის ნებას...
რა კარგი იყო მამა! მხიარული, მოუსვენარი, დაუ-
ღალავი; მუდამ რაღაცას აკეთებდა, საქმე არ ელე-
ოდა ხელში. ქალაქში ცხოვრობდნენ მამინ... რა
კარგი იყო ის დრო, საბავშვო ბაღში რომ დადიო-
და რეზო! ყველაფერი გუშინდელ დღესავით ახ-
სოვს, ყველაფერი... მერე დაიწყო ბობოქარი იმი,
რომლის მნიშვნელობასაც პატარა რეზო მხოლოდ
დედის მშუხარე თვალებიდან იტყობდა. მამა გაიწ-
ვიეს ფრონტზე; კარპატებამდე იარა ბრძოლით და
მერე დაიკარგა უაზბოდ. მამის გაწვევისთანავე წა-
მოიყვანა დედამ სოფელში და შემორჩინენ კიდევ
დღემდე.

და აი, ისევ მელორეა რეზო. ფრთხილად აღმ-
ნებს თვალს გოჭი არ აიტაცოს ძერამ. რა ტყუ-
ლად დაულოცა გზა რუსულენ ენის მასწავლებელ-
მა! კეთილმა მოხუცმა ისე მაგრაღ ჩაკოცა ბიჭი,
რომ ლოყა დაუჩნვლიტა ხეშეშა უღვაშებით. თუ
აქვე დარჩებოდა, რა საჭირო იყო გზის დალოცვა?
დეიდას სოფელამდე დიდი-დიდი, სუთი კილომეტ-
რი იქნეს. როგორაა შესწევს საღსხ? ყველა დაა-
ჯერა, რომ მამიდას მიჰყავდა ქალაქში. მაგრამ

* დასასრული. იხ. „პიონერი“ № 9.

ემ, რაც არის, არის კიდევ სამი წელი და, წავა არმოვი... ავიცოვარ...

მაგრამ ამაო იყო კვლას დანუგეშება. იგი თითქმის ხმისამოუღებლად მუშაობდა თავის რგოლთან. მოწყენილი იყო საშინლად. რაც უფრო უფიქრდებოდა ბედს, მით უფრო სწყნებოდა გული და თითქმის დაარაფერი უქლდა ცრემლები გადმოფერქვია საქვეყნოდ.

შუადღისას სასადლო შეხვედნება მოაწყენ და შინ დაბრუნდა. ეზოში კაკლის ხის ძირას ჩამოისვენა კუნწი. მოხსნილად მოტანილი ნაბარკლი ბალახი გვერდით მიჰყარა და ფიქრებს მისცა თავი. მწვანეზე საკენკის ძებნაში გართულ დედლებს შორის დანჯვად დაბაიჯებდა წითელი მამალი, რომელსაც ჯერ კიდევ ამ ირო დღის წინათ, თუკი მოვიდოდა რეზოს მამიდა, თავის მოკვეთა ჰქონდა მისჯილი.

ფოსტალიონმა წერილი მოიტანა. გზიდან მიესალმა კვლას და პასუხს აღარც კი დაუცვდა, კონვერტი ღობეში ჩასჩარა და უკან გატრიალდა.

გული შეუტოკდა, იქნებ ჩემი მულისაგანააო. მაგრამ, უმაღლვე მოიწყინა როგორც კი დახედა მისამართს, რადგან დათიას ხელი იცნო.

წერილი რეზოს სახელზე იყო გამოგზავნილი, ამიტომ უნდოდა გაუსხნელად შეენახა მისთვის, მაგრამ რაკი ძალიან მიუწყვდა გული მისკენ, თითქმის უნებურად მოახია კონვერტს თავი: ვნახო რას იქრება ობოლი ბიჭი, ისიც ჩემია, გამეხარდება მისი კარგად ყოფნაო. წერილი ხმაურით გახსნა და დადგრემილი თვალბოლი დინჯად გააყოლო ღამაზად ჩახვეულ სტრიქონებს (დათია ძლიერ ღამაზად წერდა). მაგრამ, ნახვრამდე რომ ჩაიკითხა, უცნაური ცვლილება მოხდა მის სახეზე. წარბები თანდათან გაეხსნა და ისედაც ფართო უშული უფრო გაუფართოვდა, თვალბოლი რაღაც გამოუცნობი შუქით აუშინანდა, ნაღვლიანად გაიღიმა და ცრემლები ჩამოუცურდა ლოყებზე. რა იქნა დათიას წერილში ასეთი? აი რა: „...ქარხნის პარტკომმა მიჩრია დაოჯახნი და ბინას მოგცემთო. მეც ვადექი და რაკი საგვიანოც აღარ იყო, სიტყვა შევფარულე. მაგრამ აღარც იმან შესარულა ნაკლებად თავისი სიტყვა. მშვენიერი ოროთახიანი ბინა მოვლენ. ჩემი ცოლიც ჩვენს ქარხანაში მუშაობს, ნატა ჰქვია სახელად. ჩემო რეზო, გავიგე რომ უარი გითხრა მამილამ, — წერდა შემდეგ დათია, — ჩამოდი ჩვენთან, ერთად ვიცხოვროთ ძმურად. ყველაფერი საქმარის გვექნება, კვლას დაბარებაც კი არ დაგვჭირდება. მე და ჩემი ცოლი, ორვე ერთად ორი ათას მანეთზე მეტს ვიდებთ თვეში. მინდოდა თვითონ მოვსულიყავი შენს წამოსყავნად, მაგრამ ვერ მოხერხდა. დიდი დაკვეთები გვაქვს ამ თვეში და გეგმას ჩამოვრჩები“...

განა შეეძლო კვლას ასეთი სიტყვების შემდეგ არ აღეღლებულიყო? „დათია, ჩვენი მაჯღაღუწა დათია დმერთო, ვან იფიქრება თუ ის კაცად ივარგებდა“ — ანგარიშიუცემლად წამოისროდა სიტყვებს და ისევ თვლიდა იწყებდა წერილის კითხვას. სასწაული ხდებოდა მის არსებაში: წერილში თვითონ დათიას ხედავდა ცხადად, რომე-

ლიც ილიმებოდა, ჭუთავადა თვალბოს მისებური გულმკეთილობით, ღამარაკობა კვლასათვის ასე ახლოდები ბუნუნა ხმით და, როგორც პატარა ძმას, დახმარების ხელს უწყვიდა რეზოს...

როდესაც კარგად ჩაუფიქრდა კვლას დათიას წერილს, არ იქნებოდა ცოტა ყოყმანი არ დაეწყია როგორ მოეწყინა, დაუფჯებოდა, თუ არაო? მაგრამ ამჯერად ისე აწყვეტა რეზომ, რომ ჯაჭვითაც აღარ შეიძლებოდა მისი დაბმა, და თავისი გაიტანა. ხლოო ორი დღის შემდეგ საბარკო მანქანის ძარაში ჩაყრილ ყუთებზე წამოსკუბებულყო სხვებთან ერთად და ქალაქისაკენ მიექანებოდა.

კვლამ დიღხანს უტყირა მანქანას, რომელმაც მისი შვილი მოიტაცა და, როდესაც თვალს მიეფარა, გულდამძიმებული დაბრუნდა შინ. აივნის ძირას მიდგა სკამი და, თითქმის რაღაც ძმინე სამუშაო შეასრულაო, დრამდ ამოიოხრა. მერე გადახედა ეზოს, სადაც ჯერ ისევ აჩნდა ყველაფერს რეზოს ხელი; თვალი გადადევნა აივნის კუთხეში მყაროლ მის ძველ ფეხსაცმელებს, შეხედა ხანდაზმულობით გაყავისფრებულ ბელლის კედელს, რომელზედაც გულმოდგინედ იყო ცარცით მიწერილი: „რეზო“ და იქვე „კვლას“...

და გადმოსცვლიდა ცრემლები. დაუსუსტდა ნერვები ბოლო დროს.

6

„ძლიერ მენატრები, დედი“... — გულისტიკვილით ამოიკითხა კვლამ შვილის სიტყვები პირველსავე წერილში.

ემ, ბარემ კვლასაც ენატრება შვილი. სიზმრებში სულ მასთან დაბორილობის, უჯვრდება, უყვავებს, რაღაცას ასაქმებს, ეძახის. მაგრამ გაიდობებს და ყველაფერი ქრება თვალთაგან. როგორ მოიქცეს, რა გზით ინახულოს? აგერ შემოდგომა იწყრება უკვე და სიტყვაც კი არ დაუძრავს არც დათიას, არც რეზოს მისი ქალაქში სტუმრად მიწვივის შესახებ. ნუთუ ასეთი უგერგილო ხალხია, რომ ესეც ვერად მოუფიქრებიათ? იქნებ დათიას ცოლია უგულო? შეიძლება მალე სულაც გამოვადონ რეზო სახლიდან. თუშუც ასეთი არავფირ ეტყობა მათ წერილებს. არა, თვითონ წავა დაუბატებებოდა. იქნებ ცუდი ამბავცაა და ვერ უზხნენ? წინასწარ არც კი შეატყობინებს, ისე მიადგება მოულოდნელად, თორემ შესაძლებელია არც კი მოასურგოს მისი სახლა. მხოლოდ ერთ ღამეს გაათევს მათთან და მეორე დღეს ისევ დაბრუნდება უკან.

კვირა დღე იყო. კითხვა-კითხვით მააგნო დათიას ბინას. მეორე სართულზე ავიდა. ახლოგზარდა ქალმა გაულო კარა და ვაკვირებით ჰკითხა ვინ გნებავთო?

- შენ ნატა ხომ არა ხარ, შვილო?
- დას! — გაღიმა ქალმა.
- მე რეზოს დედა ვარ!

რებულ ნივსა და უნარს იჩენს, ამარცხებს ყველგვარ მაცნე ძალებს და ხელმწიფობას აღწევს.
— ჩვენ ყველანი ძლიერ შეტყვევნილი ვართ. თქვენთან, დეილა კესო! — განაგრძობდა ნატა, — არ გვეპატიება, ვეღარც კი შემოგოვთავალთ, გვიანახულ-თქო.

— რა ვუყოთ, შვილო, აკი ჩამოვდი უკითხა. ვაღ? — მხიარულად მიუგო კესომ, რადგან ვერ გაიგო, თუ რა წამოსცდა ნატას. ნატამაც საუბარი უმალვე სხვა თემასზე გადაიტანა და მხოლოდ მან განხა ვეღარაფერი გასაგები, როცა დათია და რჩეო დაბრუნდნენ.

პირველად ჯამუხმა დათიამ შემოაღო კარი. მას ლურჯი, ზოლბიანი კოსტუმი ეცვა; რაც ძლიერ სანდომიან ვაჟკაცად ხატავდა. კესოს დანახვაზე ჯერ შეცბა, თვალები გამოუშტერდა, მერე კი დაიღრიალა დათვივით და მისკენ გაექანა. ცოტა ხანიც და, კარებში რჩეო გამოჩნდა: ლამაზი, ტანაყრილი, მფრინავის კოსტა ფორმაში გამოწყობილი. შეკრთა ისიც, მაგრამ უფრო მეტად — კესო! მან ხელი უშვა დათიას და მძიმედ დაეშვა ტახტზე.

— რა გაცვია, ბიჭო, ეგ? — ცივად გამოსცრა ამ მომაკვდინებელი სურათის ხილვით განცვიფრებულმა და სახე გაუფიქრდა.

მაგრამ განა ეს დააკებდა რჩეოს? „დედა!“ — შესძახა უცებ და, კი არ მივიდა, ისე უკმა და მკლავებგაშლილი მხრებზე დააცხრა მშობელს. მაგრამ საპასუხო ალერსი რომ ვერ მიიღო, ნელა დაეშვა მის გვერდით და თავი ჩაქინდრა სევდიანად. ახლად იგრძნო მთელი დანაშაული დედის წინაშე.

საშინლად მოიწყინა დედამ. მწუხარებით ისე მოექცა სახე, — კაცს ეგონებოდა — ჯანსაღი შვილი კი არ უფლა გვერდით, რომელიც მოჭარბებულ სიცოცხლის გავფრთხილ ცაში აპირებდა ფრთების გაშლას, არამედ ძლიერი სენსიბელად დაძაღული მომაკვდავი, რომლის დაკარგვასთან ერთად მთელი მისი სურვილები და იმედები სამარეში ინთქმებოდა.

შეწუნდა ნატა. შეწუნდა დათიაც; მაგრამ რა მოაშლევინებდა ჩვეულებას? იგი გამდგარიყო განზე და მისებური გულკეთილი ღიმილით ჭუტავდა თვალებს.

— კარგო, კესო! ნუ დანადგლიანდები! — ამოიგუებუნა ბოლოს. — ძლიერ დავაწავით, მაგრამ რაღა გაეწყობა. ნუ დაგვჯეც ასე ძალიან, იოლე რომ, ჩვენს ქვეყანაში ახლოგაზრდას გზა არ დებენ; ოღონდ ივარგოს თვითონ. რას ერჩი, გული ციხეკენ მიუწევს და იფრინოს! ისღა დაგჩინა გზა დაულოცო!

კესომ ცრემლიანი თვალები გაკვირვებით მიმართა მისკენ: დათია იყო ამახ რომ ამბობდა?..

ამ ერთი თვის წინათ არაჩვეულებრივი ამბავი მოხდა. თოვლიანი მთებიდან თვითმფრინავი დემშვა და ისე დაბლა გადაუარა სოფელს, ფანჯრებში შეჭრიალდა. მოგვხსენებთ, ვისაც თვითმფრინავი მხოლოდ შაერში დაუნახავს, მას იგი თითქოს იმე

— შენ ნატა ხომ არა ხარ, შვილო?

— კესო-დედა! — შესძახა ნატამ და მოეხვია. კესომაც მხურვალედ ჩაიკრა გულში.

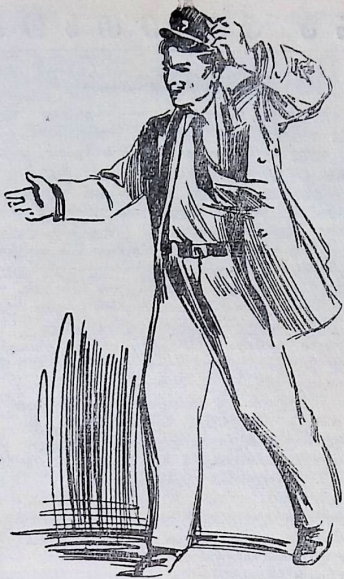
ნატა საშუალო ტანის, შავვკრემიანი, მკვრივი აგებულების გოგონა იყო. ლურჯი სატინის გრძელი ხალათი ეცვა და ქოშებში ფხვნილგამული მარდად დასრიალებდა ოთახიდან ოთახში. კესოს ნახევარ საათში შეაყვარა თავი. როცა ის მივიდა — თითრეულს აუთიებდა, მაგრამ უმალვე მიანება თავი და მგზავრის მომსახურებას ხალისით შეუღდა.

დათია და რჩეო კინოში წახულიყვნენ. ნატასთვისაც შეეთავაზნათ, მაგრამ საოჯახო საქმეების გამო არ დათანხმებულყოიო. ნატას ვარაუდით ისინი ერთ საათში დაბრუნდებოდნენ.

წინააღმდეგ კესოს მოლოდინისა, ნატას ძლიერ უხაროდა მისი სტუმრობა და მერცხალივით ჭიკჭიკებდა. ხოლო, როდესაც მძიმე ბარგი დერეფნიდან ოთახში შემოათარია, საყვედურით მიმართა:

— რად გინდოდა, დეიდა კესო, ამდენი რამე? სხვა რომ არა, ერთი გადატან-გადმოტანა გაგწყვეტდა წელში!

კესო ყველაფერს მზრუნველი თვალით ათვალიერებდა ირგვლივ და, როდესაც წარმოიდგენდა, რომ დათიას ბინაში იმყოფებოდა, სიზმარში ეგონა თავი. აგონდებოდა ბავშვობაში გავონილი რაინდული ზღაპრები, სადაც გლეხის ბიჭი განსაკუთ-

კარგში რეზო გამოჩნდა: მტრინაის კობა ფორმავი გამოწყობალი.

მაჩნია, როგორც ცის განუყოფელი ნაწილი, რომელიც მულამ ერთი და იგივე სიდიდით, სისწრაფით და სმაურით გვეკლინება. ასე დაბლა დაშვებულნი თვითმფრინავი კი თითქმის არავის ენახა სოფელში, ამიტომ შეფორიქდა ხალხი, საქმეს თავი მიანება და მალლა დაიწყო ცქერა. მაგრამ ის უკვე აღარ ჩანდა, ყურისწამლები სმაურით გადაუარა სეთა კენწეროებს და გადაიკარგა.

- გაღაჩიხა ნამდვილად!
- ვაიმე, შვილო, თუ შენც ასეთი ღლე გელის!
- ჯვარი სწერია, ქალო!
- შეიძლება დავინადა, აღგიღს ეძებს დასაჯდომად!

ყველა გულხეტებით გაეშურა იქით, საითაც თვითმფრინავი მიიშალა, მაგრამ ამაოდ: ის მალე გამოჩნდა ისევ, ლალად აიჭრა ცაში, ქუხილით გასრილდა მზის სხივებში და კვლავ შემობრუნდა უკან.

— აქ რალაც ამბავია, მტერი არ იქნეს, ბომბი არ დაგვეცეს!

- ბომბი, თორემ ჩვენი სოფელი დიდი საბჭედრო ობიექტია!
- არა, ჩვენი სისტემისაა, საბჭოური...
- ეტყობა სამხედროა, ვარჯიშობს ალბათი.. სოფელს რომ დაუხსლოვდა, თვითმფრინავს მართლაც მოსწყდა რალაც და სტუნვა-სტუნვით წამოვიდა თავქვე. ეს იყო პატარა ოთხკუთხედი საგანი, ზედგამომხული გრძელი ბავთით, რომელიც გველივით იკლანქნობდა შაერში.
- ემეც შენი ბომბი! საჩუქარია ნალდალ!.. ურიაშულით გაეჭანენ ბავშვები.
- თვითმფრინავი კვლავ მიეფარა თვალს და მალე ისევ გამოჩნდა, ოღონდ ასლა უფრო მალლა. წარმოუდგენელი სისწრაფით მიეჭანებოდა სოფლისაკენ და შაერში ცარცისფერ აირს ტოვებდა ზოლად. სოფლის თავზე უცბად მალლა ავარდა, გულალმა შეტრიოდა, ცაზე მარყუჟისებური კვალი დატოვა და, განაგრძო რა გზა წინ, სწრაფად ჩანთქა ლურჯ ცის უფსკრულში.
- ეს რა ჰქნა, ხალხო!
- გულალმა ამოტრიოდა!
- ვითომ მეც კაცი ვარ და ეგეც, რალა!
- აბა მაგის დედამ უნდა თქვას შეილი გავზარდეო, აი!

მალე ბავშვებიც გამოჩნდნენ მხიარული შეძახილებით, ერთ მათგანს, შუბლგახვითქულ ბიჭუნას, რომელიც ყველაზე წინ გამოჩნდა, ხელში აბრეშუმის ბავთგამომხული კონვერტი ეჭირა, რომელზედაც მოკლედ იყო მიწერილი: „ჩეხოს — რეზოსავან“.

ჩეხოს ხალხი შემოერთყა წრედ. მან სისუსტე იგრძნო მუხლებში და ჩაჯდა...

კონვერტში მარტო სურათი აღმოჩნდა, რომლის

თვითმფრინავს მოსწყდა რალაც და სტუნვა-სტუნვით წამოვიდა თავქვე.

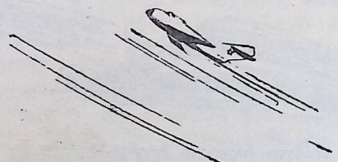
ცარიელ გვერდზეც ლამაზი, წვრილი ასობით შემდეგი ეჭვრა:

„გამარჯობა, კესო! მოგიკითხავ სიყვარულით, ძვირფას თანასოფლელებთან ერთად. აი, შე უპკ მფრინავი ვარ. ნუ იფიქრებ თითქოს სახიფათო გზას ვადგე. გწამდეს, რომ ქვეყნისათვის გაცილებით მეტი ნაყოფი ექნება იმ ადამიანის შრომას, რომელიც ბავშვობიდანვე ამოირჩევს შესაფერ საქმეს და ბოლომდე შეიყვარებს. ნახვამდის, კესო! ნუ მისაყვედურებ მოკლე წერილისათვის. შევბუღებთა თქვენთან გავტარებ. ვიცო, როდესაც გაივლებს თქვენთან გავტარებ. ვიცო, როდესაც გაივლებს თქვენთან გავტარებ. ვიცო, როდესაც გაივლებს თქვენთან გავტარებ. ვიცო, როდესაც გაივლებს თქვენთან გავტარებ.“

წერილი მეხუთეკლასელმა გოგონამ წაიკითხა. იგი შემოჯარულ ხალხში კესოს წინ იყო ასვეტილი და რადგან წერილი პორტრეტის სუფთა მხარეზე იყო დაწერილი, მფრინავის ფორმაში გამოწყობილი ლამაზი ვაჟკაცის სახე თვალეში ჩახტეკროდა დედას...

შესტეკროდა შვილს კესო და ცრემლები ჩამოსდოდა ნაოჭშიბარულ დაწვებზე. მაგრამ ეს აღარ იყო სინანულითა და მწუხარების ცრემლები, არამედ ეს იყო სიხარულისა და ბედნიერების ცრემლები, რომელთა იქით დედობრივი სიამაყეც იმალებოდა... მისი შვილი ასეთი თავდავანწყებით დაწვებებდა იქ, სადაც ერთი დროს უმოწყალო და უხილავე „დმერთი“ იყო მიმალული. ეს იყო გულითადი მადლობის გამოხატველი ცრემლებიც ქვეყნისადმი, სადაც თვით ბავშვობისდროინდელ სურვილებსაც კი გასაქანი ეძლევა, ოღონდ ის იყოს აღამიანური, ხალხისათვის სასარგებლო.

როდესაც დაამთავრა გოგონამ წერილის კითხვა, ყველამ ცაში აიხედა, სადაც რეჟომ ამ რამდენიმე წუთის წინ სასწაულებრივი კვალი დატოვა. უმოძრაო ჰაერში გარინდული ხუჭუჭი ზოლი გატრეცილიყო და თანდათან უფრთხვდებოდა ცის კამკამა სილურჯეს, ხოლო მგრძობიარე სენვა ისევ აღადგენდა მძლავრი საჰაერო მანქანის გუჟუნს.

ანდრისენის „ზაპარკი“

... მშვიდადობი, მშვიდობიანი! — ჩასუკიკიკი გერცხალსა და ისევე გასული თობლი ქვეყნიდან შობის, შობის, დანიისა კენ; იქ ბლედ ჰქონდა ერთი ფანჯრის ზეშით, სადაც ერთი მუხლაბერ ცხოვრობდა. იმას უგალობდა მერცხალი თავის თავდადასავლს და სწორედ იმ კაცისაგან შევიძვეთო ჩვენც ეს აზავი; — ასე შთავრდება პანს ქრისტიან ანდრისენის ერთ-ერთი ზოაბარი. ცხადია, ამ სიტყვეში დიდი დანერგო მეტლბერე თავის თავს გულსისზრას: მას თითქოს მართლაც უამბობდნენ თავიანთ თავდადასავლს ფრინველები და მცენარეები, ცხოველები და ზღაბრული არსებები, რომელთა ამბავსაც მწერალი ოსტატურად იყენებს თავისი ჰუმანიტურ-რი და ლემოკრატული იდეების გადმოსაცემად.

ანდრისენი დაიბადა 1805 წელს დანიის ერთ-ერთ პროვინციულ ქალაქში. გასულ წელს შესრულდა 150 წლისთავისი დაბადებიდან და ეს თარიღი გულთბილად აღინიშნებოდა მისთვის. ამ თარიღთან დეკემბრებით სასლოტ-გამაა გამოსცა ანდრისენის ზღაბრების კრებული, რომელშიაც შეტანილია მწერლის თხზულები რჩეული ზოაბარი, თარგმანი თ. სახოკიას, ნ. ნაკაშიძის, ი. ნაკაშიძის, კ. ექელის, შ. ძიძიფურის, ჯორჯანელების, პ. ბეზასი და ა. ქაიკელას მიერ.

საუბრობ ქალაქულზე დაბეჭდილი და დასურათებულ წიგნს ლამაზადა გამოუმუშავა. იგი ჩვენი მკითხველისათვის ნამდვილად კარგი საჩუქარია.

ანდრისენის ზღაბრები დრმა სოციალური სიბარბლით, დემოკრატული იდეებით და ცოცხალი იუმორით განსაკუთრებული ყურადღების იპყრობს. მწერალი თავის ზღაბრებში დასკინის სოზოგალების ზედა ფენების უმკურობას, ცრუ მედი-ღობობას და სხვა ნაკლებს თვისებებს.

პატარა ზოაბარში — „პრინცესა და ცერკვი“ — ნაჩვენებია, თუ რამდენად ნაზი პრინცესა, რომელსაც ოცი ლეიბისა და ფიფქვი ბალიშების ქვეშ დატარებული მუხელის მარცვლიც კი აწუხებს და არ აძინებს.

მეორე ზოაბარში — „მელორე“ — გააცხებულია იმპერატორის ქალიშვილი, რომელიც გულწრფელ სიყვარულს უარყოფს; ხოლო ვინაღაც მელორეს კი მზადაა ასჯერ აიკოს უბრალო სათამაშოებისათვის.

საქვეყნოლ ცნობილია ანდრისენის ზღაბარი „მეფის ახალი ტანსაცმელი“: ჩიგმადასტურებს გადაყოლილ მეფეს ყალბაბანდმა თერძებმა ვითომ ახალი ტანსაცმელი შეუტერეს, ოღონდ მისი დანახვა მხოლოდ ქვეყანს შეეძლოა. სინამდვილეში კი მეფე შიშველი დასიარბება, ვიდრე ერთ ბავშვს არ წამოსცდებოდა სიბარბოლ. უმკურობა არ დამწმინდო, — ამის შიშით არც მეფე და არც მისი კარისკაცები არ ამბულენ, რომ გერაფერს ზღაბრენ. ყველა უზომოდ აქებს მეფის არარსებულ ტანსაცმელს.

ასე სასტიკად დასცინა მწერალმა უმკურო მეფესა და მის მლოცველ კარისკაცებს.

მეორე მხრივ, ანდრისენის ზღაბრებში ნაჩვენებია დამალო წოდების წარმომადგენელთა სულთერი კეთილშობილება, პატრონება და გამპყრობა. როცა იხვის მახინჯი ქუტი მწვენიერ გედოდ გადაიჭყა, ის სრულიად არ გამაყებულა, რადგან „ეთილმა გულმა არ იცის ამაყობა“.

ზოაბარი „პატარა გოგონა და ასანთი“ თითქმის რეალისტურ სურათს გადმოგვცემს, თუ როგორ გაიყვანა ასანთის გამყიდველი პატარა გოგონა ქუჩაში, ახალწლის დღეს.

საერთოდ, ამ წიგნში მოთავსებული ყველა ზღაბარი ძალიან საინტერესოა. ვისაც ჯერ კიდევ არ წაუკითხავს ისინი, უფრთხვო წაიკითხოს.

ფელია ქრეშუკი

ცოცხალია!

ხელახლა დადგა გაზაფხული. ფელიას აღარ ჰქონია საუბარი გალიასთან თავის წარსულზე, მაგრამ ეტყობოდა კარგად ახსოვდა საავადმყოფოს სიმყუდროვეში მასთან გატარებული საათები; კეთილ სახეს და ყურადღებთან თვალებს მიპყრობდა ხოლმე გალიას. მასთან ყოველთვის წყნარად იყო. ჩატვილილ ყინულზე ბანაობამდე იგი გაქვევებული, კერპი, მიუწვდომელი, მუდმივად ბრძოლისათვის გამზადებული იყო; ახლა ყველაფერი ეს თითქოს გაქრალიყო. რომელიღაც მარჯალებლად დაქიმული შინაგანი ფარული ძალა მოშებულყოფი, და კიდევ ერთი ადამიანის, ლიდის მიმართ გამზადყოფი ფელია ლმობიერი.

— სულ უკან დამყვებოდა, — უთხრა როგორღაც გალიას. — იგი კარგად უფლის ავადმყოფებს.

ლიდაც კეთილი მზერით უპასუხებდა: ჩვენ ვყოფარს ადამიანები, რომელთაც სიკეთე გავუცეთო. ლიდა აშკარად ფელიას, ცოტა არ იყოს, თავის საქუთრებასავით უყურებდა.

— აიღე შალი, ეუბნებოდა იგი, — მოხვიე ყელზე, თორემ ისევ ავად განდები. ჯერ კიდევ არა ხარ მომავარებული.

ფელიაც განსაკუთრებული წინააღმდეგობის გარეშე ყელს შალით იფურთხიდა და რატომღაც არაფერ დასცინოდა: ფელიას ავადმყოფობა და მასთან დაცემობისათვის ალიაქოთი ჯერ კიდევ ცოცხლად ახსოვდა ყველას.

მე მაინც ვცადე ერთხელ კიდევ გამოვლასარაკებოდი ფელიას. მხოლოდ ვცოხტე:

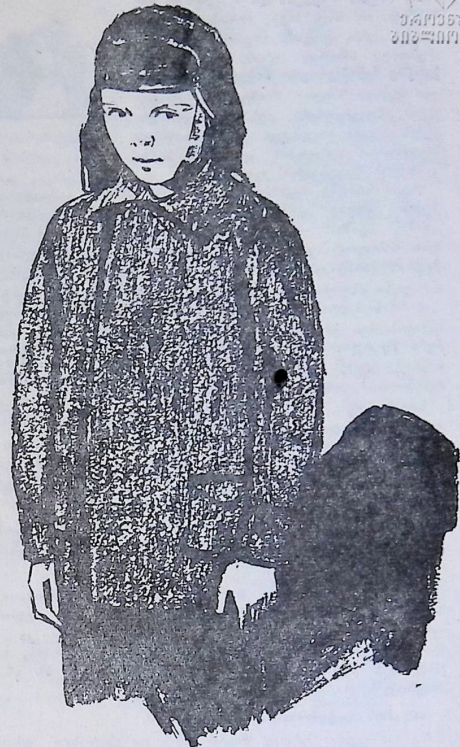
— როგორ არის საქმე, ფელია, ჯერ არაფერი მოგიფიქრებია?

და არ დამეშინებინა, პასუხის მაგიერ ისე შემოპაეფდა თვლები, რომ გაეჩუმდი. ისევ უწინდელი კრემის თვლები — უკარბელი თვლები მიყურებდა. ისინი ამბობდნენ: არ გაბედა, არ მკითხო! ეს შენ არ გაბედა! ეს ჩემი საქმეა, მხოლოდ ჩემი!

გალიას მოთმინება ჰქონდა, მე კი — არა. ვერ შევრიგებოდი იმას, რომ ქალი რომელმაც ეს მიქუნა გაზარდა, დარდობდა, წვალობდა და ადგილს ვერ პოულობდა. ყოველი მისამართით მივწერე, ყოველ კარგად მივუკაუნე, რომელსაც კი მივწვდი, და ყოველი მხრდან მიპასუხებდნენ: „ასეთი ჩვენთან არ არის“.

ასეთი არ არის, ასეთი არ არის... მაშ სადღა არის? მას არ ვიცნობდი, მასზე კი ვეჭვობოდი ზნორად. მე ვიცოდა რას ნიშნავდა ეს, შენგან მიდის ადამიანი, რომელსაც სული ნაწილი ჩაუღვია. მასხოვდა, როგორ გუფებზე დავდებო, როდესაც ბერიოზოვია პოლიანადან ლალი, შეუპოვარი, კრელთვალა მიტკა კოროლი წავიდა. მიყვარს მიტკა, ყოველთვის მიყვარდა და, სინდისქვეშ რომ ვთქვა, იფხვად არ დამხვდებოდა. მაგრამ განა შეიძლება შედარებზე? კოროლი მაშინ რამდენიმე დღის მოყვანილი იყო. ის იყო გავიცანი, იმ ქალმა კი ფელია გაზარდა, ანანავა და როგორი იქნება მისთვის მისი დეკარგვა?!

არ დამაყენებდა გაზაფხულის ხალისიანი ღღე. ყველა ფანჯარა გახსენით და გაზაფხული მთელი თავისი ხმაურით, სურნელებითა და სიხილით შემოიჭრა სახლში. ხეები ჯერ ისევ გამოშვლებულნი იდნენ, მაგრამ კვრატები და-

ბერილიყო და სადღაცა მზად იყო მწვანე სახილ ენებად გამოხეტილიყო.

ვამლის ხესთან მივიდი, რომელიც წარსულ ზაფხულს ფელიამ მოტეხა. მიუფიქრი და ფრთხილად შევიხე... თითქოს ნიშანი მიუციათ, მაშინვე ყოველმხრიდან ბავშვებმა იწყეს დენა: ზოგი ბოსტნიდან გამოჩნდა ნიჩბებით ხელში, მიწაში ამოსვრილი, ზოგს — სარწყავი მიხუტებინა, ზოგს — სახელმძღვანელოში თითი ჰქონდა ნიშნად ჩადებული. ისინი ნახევარკალად შემომერტყნენ და ჩემს ხელს შემოხიჩრებოდნენ. შეხვეულს შევიხე — იგი მაგარად და კარგად იდგა.

— მაკრატელი, — ვთქვი და იმ წუთს მაკრატელი გაინდა. — საპარსი, წებო... ყოველ შემთხვევისათვის...

წამით ავიე თავი და ფელია დავინახე. ფიქტი უჯიათად გაებოტა, ყველაზე წინ დამდგარიყო და დაუხამამებლად ადევნებდა თვალს ჩემს ყოველ მოძრაობას.

მთელი სიფრთხილით შევუდებო შეხვეულის შეხსნას, მაკრატლის დაუხმარებლად გავხსენი კვანძი. ხელიდან ხელში გადატანით ვხსნიდი ბაფოს და უცებ შევინიხე, რომ ჩემთვის ვლასარაკობ: „ასე... ასე... ახლავ... აი, ასე...“ თითქოს ბავშვს მოტეხილ ხელს ვუხვავ.

აი, ხატოა თავდება და ფიცრებიც გამოწინაა. აი, ასე, ასე... ფრთხილად ვაცილებ ერთ ფიცარს, მეორეს, ხე ძველგებურად სწორად დგას, აწოლტილი. ქერჭე ნაწიბურთივით მიხეცება წყრილი, ღია ფერის ზოლი, რომელიც ვადაბთხილს მოგვაგონებს. ეს არის და ეს გულს ისეთი ბავი-ბუვი გააქვს, თითქმის მკვდრებით აღდგომის საოცრება მომადარაყოს. ცოცხალია ცოცხალი!

უცებ სიჩუმი აფეთქდა. „ვაშა!“ — ყვირის კატაევი და ქუდს ისვრის. „ვაშა!“ — მთელი მხით გაკვივის ლირა. „ვაშა!“ „ვაშა!“ — ზრიალებს და გრავინავს ყოველი მხრიდან. მხოლოდ ფეღია სდუმს, ტურები მაგრად მოუტუმავს, მაგრამ მაინც ემჩნევა, რომ უკრთის. დიდი, გარინდული თვალები ისე უზრწყინავს, თითქმის ცრემლებით აქვს სავსე. ლირას ხელიდან სარწყავს ვართმევ და გატოცხლებულ ვაშლის ხეს ვრწყავ. ვილაყამ უკვე ვალიას დღუძახა, ისიც ჩემს გვერდით ჩაცუცქდა; ხელის ვულით ეხება დეროს, თითებს მწვანე, ნაწ ნაწიბურს აუოლებს და უცებ თავის ბედნიერი კეთილი ღიმილით იღიმება.

სალამოდ სხვა სალაპარაკო არა გვეყოლა. პანსანირად ვგაგონებდი და ვუცხოვლით ვაშლის ხეზე — არა, არ მეგონა თუ შემეძლიებოდა.

— მე ვცდილობდი: არ შეამთვლებს. შეიქი!

— ავი ერთ ბერვწედა ეკად, მთლად შეუაწე იყო გადაცხობილი.

— რას ნიშნავს, რომ არ დიბნევი! — ფილოსოფოსობს ლირა. — მაშინ რომ ხელი ჩავგვეწია, ახლა რა იქნებოდა, პა?

მარტო ფეღია სდუმს. მას არ ასვენებენ: გიხარია? გეხარია? თქვი, რას გაჩუმებულხარ! — იგი ბელისკვაზზე უხვად იძივდა ხურდას და მაინც სდუმს. დღეს იგი კი არ დადის, დარბის, — სასალოლად საწოლში მიბრბის, საწოლიდან სანაწარელოში, — საღ და რისთვისაც არ უნდა მიდიოდეს, კი არ მიდის — მიბრბის.

სალამოს დაქვრობანას ვთამაშობდი.

მე და ფეღია ერთად მივბრბინებთ და ვხვდებით ერთმანეთს, ვიღერ კატაევი მოასწრებდეს ზევის დაეცილებას.

— სემიონ ავანსიევიჩ! — მომპარება ფეღია და ხელს მაგრად მიჭერს, — მოდი! მივეწროთ დედანებმს, მოდი, მივეწროთ. მხოლოდ — ჩქარა!

„მე შენ პარგზე მიამგოვ...“

„გამარჯობა, ძვირფასო დედა! გურეს შენი შვლილი ფეღია. ნუ გამოწყურები, დედა. როგორც კი დედა დუნიას ლოქკამ მიიხრა, რომ შენ ჩემი ნამდვილი დედა არ იყავი, შინ დარჩენა აღარ მოვიხსურე. მანატრ და ნუ გამოწყურები, რომ დარჩენა აღარ შემეძლო.“

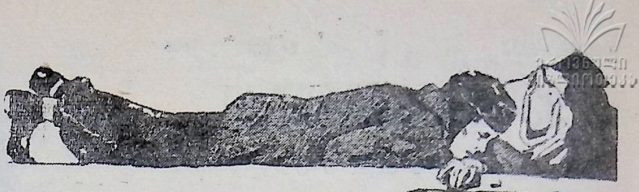
უშენოდ და უგოგროდ მოწყენილი ვარ. შენც და ივარ. მაპოწყურებ, როგორა ხართ. აღმათ ივარო უკვე კარგად წერს. ჩემი მისამართი ასეთია... წერილის მიღებისთანავე მიპასუხე.

ფეღია“.

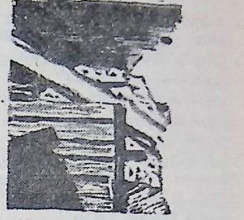
გალა ბელში პატრიალებდა ამ ფურცელს და რამდენჯერმე გადაიკითხა, — თვალები უზრწყინავდა.

— ვიცოდი! — იმეორებდა იგი. — ვიცოდი ვიცოდი და ციმბირის პატარა ქალაქ ასკოვიდან პასუხს ველოდებოდი. მაშუ, პოლტავა მან მოიგონა... მაგრამ მე ვამოვიღილს ამ საქმეში როგორ მომივიდა, რომ ვერ მივხვდი!

ამ დღემდონ ფეღია დაუსრულებლად ლაპარაკობდა და ჩვენ მისი მოგზაურობის სურათი, სახლიდან წამოსვლის შემდეგ ყოველ ნაბიჯზე აღდგვინებდა. იგი ისე უსილაკობდა, როგორც ლაპარაკობდა დიდხანს უნებლიედ გაჩუმებული

შემთხვევა გზაში, ვაგონში მოხდა. ფეღია მესამე თაროზე იწვა.

მაინი; ყვებოდა, მოგვითხრობდა და ვერ დაოკებულყო ამ ბედნიერებით — არაფერი ჰქონდა დავარული, თვალში შეეხედა მოსაუბრისათვის, დეანახა საპასუხო მხერა, ვაგო საპასუხო სიტყვა. — ამ ბედნიერებას იგი ასე დიდხანს იყო მოსტყუებული.

დიდი ცნობისმოყვარეობით და შეშფოთებით ვუძღვებდი ყურს. იჯახაშვილი, რომელმაც არ იცოდა რა იყო ქურა, მარტოდ დარჩენილი ისე იქცეოდა, თითქმის დამოკლებული ცხოვრების დიდი გამოცდილება ჰქონოდა. წინააღმდეგო იყო, არც ერთი არა სწორი და ზემდებლად ნაბიჯი არ გადაუდგამს, არც ერთი გაუფრთხილებული სიტყვა არ უთქვამს, რომელსაც მისი შინ დაბრუნება შეეძლო. იგი ერთი ადგილობრივი მატარებელიდან მეორეში გადაბოლოდა და სახლს უფრო და უფრო სცილდებოდა. მერმე კი ბილითი ორასი კილომეტრის დამორჩებით ადლო მობილოური ქალაქიდან. აქაც ერთ ახალგაზრდას სობოვა ხილითის ადგმა, რადგან ემხროდა, რომ თვითონ შეკითხვების ვერ შე არ მიპყდიდნენ, ზედმეტ შეკითხვებს კი შეიძლება იგი შინ დაებრუნებინა.

ყურადღებებს არ იბყრობდა მაინცდამაინც. ბიკი იყო ჩვეულებრივი. ცუდად არ იყო ჩანსებული. ზურგზე მხოლოდ პატარა ზურგჩანთა ეკიდა. ყველაზე, ვინც მისით დაბეჭდვებოდა, იგი უხსნიდა, რომ დედა მოუყვდა და უფროს მძასთან მიემგზავრებოდა უკრაინაში.

— რატომ უკრაინაში, ფეღია?

— ასე მოხდა...

შემთხვევა გზაში, ვაგონში მოხდა. ფეღია მესამე თაროზე იწვა. რონოდაში პატარა ნათურა ბუტკავდა, ბნელიდა, იმბოტ ვერ გარჩია ორნი, რომელნიც ქვემოთ იხსდნენ. თუმცა ისინი წაუმათ საუბრობდნენ, ფედიას მაინც ყველაფერი ესმოდა, და როდესაც ფეღია იმ საუბრის შესახებ გვიამბოდა, გვიჩინებდით, რომ ყოველი სიტყვა ნათლად აღმეწერილიყო მის მესხიერებაში.

— მხით ამ ადამიანს, ასი წელიც რომ გავიდეს, სადც გინდა ვიცნობ. ისეთი ხმა ჰქონდა, რომ არ ვაგომოდა, მაინც უფრო უნდა დავგეოდი. ერთი ეუბნებოდა მეორეს: — „იგო, — ამბობდა იგი, — ცხოვრებაში იმდენი ვნახე, რომ ვერაფრით ვერ შეგამაინებ. ყველაფერი ვნახე, საცაღილსაც თვალშიშე შევხედი. დამარტობდა ვუყავ და კიდევ კარგი, ამომთარგნი. აღარ ვცი ვის უნდა შევხედო, რომ შემეშინდეს.“ მეორე კი ეუბნებდა: „სიკვდილი კი არ არის ყველაზე საშიში — ყველაზე საშიშია ადამიანის სულმდაბლობა. სულმდაბალი ადამიანი ც ცხოვრებაში იმდენია, რომ ვერ დათვლოს“. ის კი, რომელმაც პირველად წამოიწყო, ამბობს: „იცი! ადამიანი ბევრია, მაგრამ კარგი იმავ მეტია. აი, ხომ არაინ ისეთი ადამიანები: თუ ერთს შეამჩნია სახაქაღმე, მე-

წ ი რ ი ლ ე ბ ი

რე ყველას სათითაოდ სამაგლად ნათლავს და მეტეს ვეღარაფერს ხედავს. არა, შენ სიგლახზე ნუ მისტყვი, მე მაგის რეხსებზე უკეთ ვიცი. მე შენ კარგზე გაამბობ. ისე მოხდა, რომ თუბთუბთი წლის ასაკში თერთმეტთან მოგხვდი. ჩემთან ერთად ერთი ოცი წლის ახალგაზრდა შეიპყრეს. გვარიანი ბიჭი იყო. მიგვიყვანეს შტაბში. ეს ამბავი ზამთარში მოხდა, ყინვა იყო, გაციოლოშით, შტაბში კი ღუმელის ახერხებდნენ, ოთახი პატარა იყო და ცხლად. მაგალათან უფროსი ზის და გვეუბნება: „მე თქვენ გაირდებით და გაგოვებთ კიდევ, ოღონდ ყველაფერი მართალი უნდა შიხნათ, თუ არ მებტყვით ისე გაწვადებთ, რომ...“ ჩემმა მეგობარმა უსიტყვოდ შეპყრო ღუმელში ხელი, გამოიღო ნაღვერდალი და მომუშა ისე, რომ სრულიად არ შესცვლია სახის გამომეტყველება, და უთხრა: „როგორ ფიქრობთ, გეტყვით რამეს? როგორ ფიქრობთ: თქვენი წამების შემდგომი? ამის შემდეგ ჩვენ აღარ დაგვიტოხენ, კინწისკვით გამოგვიყვანეს და პირდაპირ დასახვრტად წავგიყვანეს. ის მოკლეს, მე კი დამტყრეს—და ორივენი დავემარხეს. მაგრამ, როგორც მიყურებ, ცოცხალი და ჯანმრთელი ვარ — ამომთხარეს. გოგონამ ამომთხარა, შტაბში რომ ღუმელს ანთებდა. შენ კი საზღვრობაზე ლაპარაკობ! — პა, გვიტყვით: შენ ერთი მთაზე ხისხადავს, მე კი ბნულს გაიმბობ სიკეთეზე! ვინ გამოიარებებს.“

შემდეგ დაწმუნდნენ. ვიცადე, ვიცადე და ვეკითხები: „რა ერქვა იმ თქვენს მეგობარს-მეთქი?“ იგი წამოდგა, სიბნელეში ხელი მოაფათურა ჩემ თაროზე და იკითხა: „ვინა ხარო?“ მე განუთხარე: ასე და ასე, მძასთან მივდივარ, რას ეძახდნენ თქვენს მეგობარს-მეთქი?“. იგი შეუბნება „ფედია, ფედია კრემლევი...“, „რაში გჭირდებაო?“ „ისე, სად მოხდა იგი ამბავი?“. „განა ჩემი ლაპარაკიდან ვერ გაიგე? უკრაინაში. უკრაინიდან ვართ მეცა და ფედიაც, კიევშიჩნილან.“

ღლით გავიღვიძე, ჩამოვიდით თაროლან და ისინი აღარ დამიხვდნენ. ვიფიქრე, წავალ უკრაინაში, კიევში და დავიჭამე კრემლევი. ის ფედია ყოფილა, მეც ფედია ვარ. გვარს მისას ავიღებ, გავხლები კრემლევი და ბერე ვეღარავინ მიპოვნის მეთქი...

— სემონ აუანასივიჩი! წერილია! ალბათ, ფედიას შესახებ!

ღირას მოუთმენლობისაგან ხელეუბ უკანკალებს და თვალთ ხვრტის შინ გაკეთებულ სქელ ხაიან კონვერტს.

მართალია, წერილი ასკოვიდან არის ჩემს სახელზე. სწრაფად გავხსენი კონვერტი და ვუუტრებ ზეღოწერას. არა, გვარი ფედიაში არ არის, სხვისია. ხელნაწერი გაურკვეველია, ასევე ხელნაწერი ისეთ ხალხსა აქვს, რომელიც ხშირად არ ხმარობს საწერ-კალამს.

„აბავტვემულო მასწავლებლო აზნანაგო კარაბანოვო!“

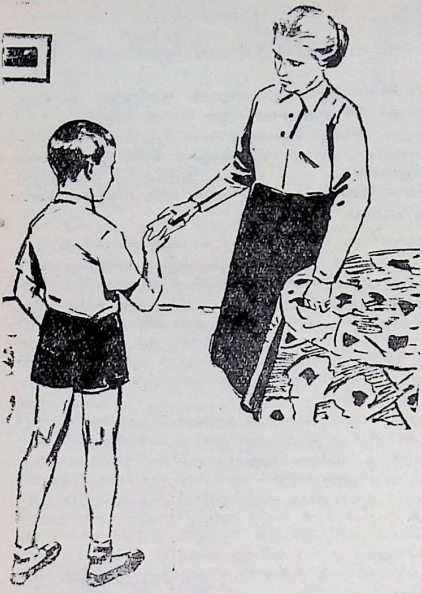
გაცნობებთ, რომ სოფია ალექსანდროვნი გოლუბოვნი სამი თვის წინ გაემგზავრა თავის დასთან ქალაქ ასკოვში. სამი წელი იქნება დაკარგულ ფედიას, შემდეგ კი თქვა: ჩემს აქ დარჩენას აზრი აღარ აქვსო. წავიდა ქალაქ ასკოვში და მისთვის მიმეწერა, თუ რაიმე იქნებოდა. მას ჩემთვის აღარაფერი შეუტყობინებდა. მე ახლა თქვენს წერილს ვუგზავნი და თქვენც გწერთ. სოფია ალექსანდროვნი მისამართი ქალაქ ასკოვში ასეთია...“

არ ვიცი რატომ, მაგრამ ამ წერილმა შეგვაშფოთა. ჩემ თავს ვარწმუნებდი, — როგორ არა, ეს ხომ ასე უნდა გავიგოთ: ქალს არ შეეძლო მველ ადგილს დარჩენა, სადაც ყველაფერი დაკარგულ ბიჭუნას აგონებდა, იგი მარტობელა იყო და ამიტომ გადაწყვიტა ახლობლებთან სხვა ქალაქში გადასულიყო. მაგრამ ჩვენ მაინც ვერ ვშვიდებოდით. გალიამ აქვე, ღირას თანდასწრებით შეადგინა დაწვრილებითი დემუხემა, რომელიც ღირას მამიწე ფოსტაში წავიღო. ასკოველი მეუბლობს წერილის შესახებ კი გადავწყვიტეთ ფედიასათვის არაფერი გვეთქვა.

ამ დღეებში პასუხს მერე დღეს ველოდით, მაგრამ გავიდა ზუსტი დღე და პასუხი არ ჩანდა. ერთი კვირის შემდეგ გალია თვითონ წავიდა ფოსტაში, რომ ახალი დემუხემა გავგზავნა, მაგრამ იქ წერილი ასკოვის ბედით ჩააბარეს.

— ხმით იმ ალა-
მინს, ასი წელიც
რომ გავიდეს, სა-
დაც გინდა ვიცნობ,
— ეუბნებოდა ერ-
თი მეორეს.

არ იყო, ეგორუშკა კი მხოლოდ სამი თვისა, როდესაც მან ისინი აიყვანა. მათი დედა სოფიას ახლა მეგობარი იყო. სოფიამ ორივე ბიჭუნა აიყვანა იმიტომ, რომ მე ჩემი სამი მეავს, სოფია კი უშვილო იყო. იგი ისე მიჩვევია მათ, რომ დეიძის დედის ადგილი დაიკავა. რატომ წავიდა ფედა — გაუგებარია. ჩემი და თავისთავს უსუპედურებდა: ალბათ ვერ შევქმდი მათთვის ნაადგილო დედა ვყოფილიყავი. მე კი ვციც, რომ ეს ტყუილია. მთელ ძალ-ღონეს ბავშვებს ახმარდა, მხოლოდ მათზე ფიქრობდა. რატომ გაუჩინა ფედამ ასეთი დარღვი, ვერ ვამბობ და ვერც მიაბატებია. იგი უკვე დიდი ბიჭია, უნდა შეეგონ. ეგორი ჯერ ჩემთან არის. უღედოდ და უძმოდ ძალიან მოწყენილია...“

თავიდან ვერაფერს მიხვდები. საშვრტ-ოთხჯერ გადავიკითხე ეს სტორიები — ადვილია ოთხი წლისაც არ იყო. ეგორუშკა კი მხოლოდ სამი თვის, როდესაც მან ისინი აიყვანა.“

— აბა დაფიქრდი და წარმოადგინე, — აჯანყებულნი ტურნებით სიჭვა გალიამ. — მამ იგი, ფედიას და ეგორუშკას ნაშვლი დედა არ ყოფილა. ორივე გაზარდა, მაგან კი სულელობა...

ერთი კი ვიცოდი მტკიცედ: ფედიასთვის ამის შესახებ არაფერი უნდა გვეთქვა. ეს წეროლი დრომდე უნდა შეგვანახა. უნდა რაიმე მოგვეფიქრა, მაინც რა? რას უნდა ვთქვა, როგორ აუხსნი, რომ ამდენ ხანს პასუხი არ არის? ლირამ გალია შეისწრო ფოსტიდან დაბრუნებისას, ვერ მოვიფიქრეთ, წინასწარ წერილის გახსნამდე დავგეზობოვა. ვერ გავითვალისწინეთ, რომ ლირას მეტად ნათლად გამოხატველი სახე ჰქონდა. მის ჯერ თავისი საკუთარი წუხილის დაფარვაც არ შეეძლო, მით უმეტეს, მეგობრისას ვერ დაფარავდა. ალბათ, იგი თვითონაც გრძნობდა ამას და ჩემგან პირდაპირ ბაღისაკენ გაემართა, მაგრამ გზაზე ვილაცამ მისი შეცვლილი სახე დაინახა და ფედიას გადასცა. ფედიამ მოხანა იგი, რატომღაც, არ დაუფერა მის ამონაცენებს, რაც ნინშავდა. — „კიბილები მტკიოვ“, და ეკვი შეებაჩა.

მე და გალია რომ არ ველოდით ისე მოგვიქრა — დაუსაქუნებლად შემოალო კარები. იგი სწრაფად შევიდა ჩემთან.

— წერილია? მომეცით!

— ვერც ვიცრუე, ვერც ვერაფერი მოვიგონე, რომ დრო გამეხანგრძლივებინა, უბრალოდ, წუთით შევჩერდი. ფედა გალიასაკენ მიტრიალდა. გაწითლებულ თვალებში ჩაიხედა — მასაც არ მოურიდებია თვალები.

— მომეცით!
გალიამ უხმოდ გაუწოლა წერილი.

თარგმნა **მ. მთვარელი** **ფილიპა**

(დ ა ს ა ს რ უ ლ ი უ მ ე მ დ ე ბ ნ ო მ ი რ უ მ ი)

გიორგი კეკელიძის

კ ა ვ ა წ კ ი ნ ტ ე ლ ა მ ი მ ი ე

იგი სუყველას უყვარს, ყველას შეხმარის თამროც, მაგრამ ქართული ენის მასწავლებელზე ჯავრობს.

ამბობს — ნუთუე ვწერ მუდან, ნაწერიც მიგავს მძივებს, მაინც ოთხიანს მიწერს თუნდ მკულდეს ერთი მძიმიე.

ნახეთო, მთხოვა და ჩვენც ნუ გავუტრუვებთ იმედს, ვნახოთ რა ძალუქს იმ ერთს პაწაწკინტელა მძიმეს.

ერთვან გკითხულობთ ასე: „მწყემსმა, რომელიც ლღლად ცხვრებს აძოვებდა ცაში, არწივი დაინახა“.

მასწავლებელმა რა ჰქნას, ბრალი მიუძღვის რაში? როცა თამრო წერს, მწყემსი ცხვარს აძოვებო ცაში.

თამროს ნაწერი, ხედავთ, მართლაც არ არის სანდო! სხვაგან გკითხულობთ: „ტყემლი დიდი მხეცია სანდრო“.

აწ თქვენ უთხარით თამროს რად უტრუვებენ იმედს, ფრთებს რათ უკვეცავს მის სუთს ერთი პატარა მძიმიე.

უადგილო ხუმრობა

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

უკანასკნელ გაცვეთილად მე-5 კლასს არითმეტიკა ჰქონდა. ბავშვებს რეგულურობა ვაწვალათ და ჩაფიქრებულებიყვენენ. მერ-ნებს შორის დიხვალ დაბავიჯებდა — შოლვა-მასწავლებელი. საკონტროლო წე-რა მიმდინარეობდა.

— ნუ აჩქარდებიო! — არიგებდა მას-წავლებელი ბავშვებს, თან გზადგავა რეგულურობს თვალს გადაპყარება. — ყო-ველ კითხვაზე ცალდაცლი მოიფიქრეთ პასუხი...

უცებ უკანა მერხზე შემინებული ყვირილი გაისმა. ზეზე წამოიჭრა მანანა ჩინთურამე. მძიმედ დენარცხა იტაცს მანთა. გოგონას მეფდრისფერმა გადაჭარა.

ჩანთიდან გამოჩნდა მოზრდილი ანკა-რის ყვირიალებთან ნარინჯისფერი და-ხალული თავი. ანკარა რომ დაინახეს, ბავშვებმა, განსაკუთრებით კი გოგონებ-მა, ყვირილი ატეხეს.

— გველიო გველიო!..
ანკარამ კისერი წაიჭრძელა, იქაურობა მოათვლიერა და აჩქარებით გამოპარა ჩანთიდან. კლასში ხმაური მატულობდა.

— ნუ გეშინათო! ნუ გეშინათო! — შესახა შოლვა-მასწავლებელმა, სწრაფად სწვლა ქვეწარმავალს კისერში და ღია დანჯირიდან ბაღში, ძირს დაცველი, სველ ფიჭობებზე ისროლა.

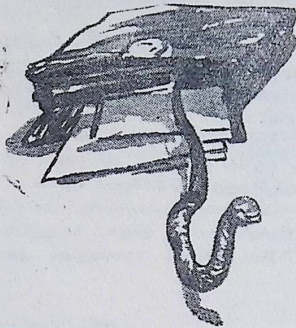
ხმაურზე კლასში დირექტორი შემოვი-და. ბავშვები დასოშინდნენ და მერ-ნებს დაუბრუნდნენ. ყველა დაჯდა, მარტო მანანა იდგა ფეხზე გახეიებული

— გონს ვერ მოსულიყო. როცა გაიგო რაშიც იყო საქმე, დირექტორმა მკაცრად გადაავლო თვალი კლასს და თხოვა მასწავლებელს დამნაშავე მისთვის გაეგ-ზავნა გაცვეთილების შემდეგ.

შეცხუნებული ბავშვები დროდარო უხერხულად შესცქეროდნენ ერთმანეთს. შეწუხებული შოლვა-მასწავლებელი სკამ-ზე დაემუფა და უმისამართო თქვა წყა-ლი მოუტანეთო მანანას. რეფო კობა-ხიძე ხანძაროდ გავარდა ვარეთ და კი-ბით წყალი მოსურბინინა მანანას. მარტამ გოგონამ თავი შორს დაიპირა, გულმო-ხლულად შეაქცერდა და მისი ხელით მი-წადილი წყალი პირზე არ მიიყარა.

ბავშვებმა თვალები დახარეს და მდუ-მარედ ისხდნენ მერხებზე.

— ვინ ჩასვა ანკარა ჩანთაში, ზეზე ადგეს! — წარმოთქვა მასწავლებელმა. არავინ განძრეულა.

— მანანა, შენ გეცოდინება! გოგონა ადგა, მაგრამ ისიც სდუმდა.

— რას გაჩუმებულხარ? — ფეხზე წამოდგა მასწავლებელი.

— მე.. არაფერი არ ვიცი მასწავლე-ბელი, — ჩუმად წარმოთქვა გოგონამ.

— იქნებ სხვამ იცის ვინაა? — ისევ მიმართა კლასს.

სიტყვა არავის დასცდინა. შოლვა-მასწავლებელმა მძიმედ ამოიხე-ნემა, ხელები ზურგს უკან დაიწყო, კლასში გაიარ-ვახოარა.

— ბავშვებო, პაპა-შაქროს ხომ იც-ნობთ, ჩვენი კოლმურერნობის თავმჯდო-

ლილიდან საღამომდე ქიშკართან ზის და კრიალოსანს მარცვლავს.

მარის მამას? — მოლოდინულად იკითხა მან და თავი აიღო.

— ვიცნობთ, რა თქმა უნდა! — თითქ-ნის ერთხმად უპასუხა კლასმა. შაბი სახეები გაკვირვებას გამოხატავდნენ: რა კავშირი უნდა ჰქონოდა კლასში მომ-დარ აღვადნულ უსიამოვნებას უსინათ-ლო მოხუცთან, რომელიც დიდიდნს სა-ღამომდე თავის ქიშკართან ზის, სკოლის შემობის პირდაპირ, და კრიალოსანს მარცვლავს.

— ორმოციოდ წლის წინათ, — გა-ნავრობ შოლვა-მასწავლებელმა და ისევ სკამზე ჩამოჯდა, — როცა მე თქვენი ტოლი თუ ვიქნებოდი, პაპა-შაქრო არ იყო უსინათლო. მაშინ ის ოცდახუთი წლის ვაჟაკი იყო — მხარბეკიანი, მა-ღალი, მკვირცხლი და გაბედული. მეცხ-ნაერობდა იმხანად. ის და მისი მსგავსი სხვა ვაჟაკები, ნახალხა და ფაფხში გამოწყობილნი, ჯანდითების ცხვარს მწყევსავდნენ შარაქში.

ერთხელ ჩემი მშობლები დაიყვებულა შაქრომ და მე და თავიცი უმცროსი ძმა საზაფხულო სამოგებზე წავიყვანა.

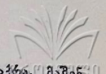
მასსიხს ღრუბლიანი, ბნელი ღამე იყო. წვიმამ გადაიარა და ქარი უხერავდა. ისვენებდა ცხვარი. ნახალხი გახეიული დახალილი კურჩებზე სველ ბალახზე ეყარნენ. მორეკებზე ხალები დაუწყ-ტებულთყვენენ. მე და ვიპა-შაქროს უმ-ცროსი ძმა — კოცონთან ვიბებოდი. იქვე დაუცქვლიყვით და ცას შეტყუული ვევიბერთოლა ხანჯგლოთან ქოფაკი, რო-მელიც ზოგჯერ მწყევსებსაც კი არ ებუბებოდა. შაქროსი იყო ის ქოფაკი.

— რომელიღაც მწყევსმა გოროხი ესრო-ლა და ძაღლმაც ხმა ჩაქებია.

უცებ შემინებული ცხვრის გაბმული ბლაილი მოგვსმა. ამას მოჰყვა ნაღობის ყწული, სტევენა, და ვიღაცამ ბნელში თოფი დაცალა...

ძაღლები მოსწყდნენ კორტობებს და სადღაც ძირს ღამის სიბნელეს შეერიენ. პაპა-შაქრო, რომელიც ჩვენს ხელობ-ლად თვლიდა, უმალ წამოხტა, დაეკლო ხელი კომბალს და თავვეე დაემუფა. კვლ-დაცვალ სხვა მწყევსებიც მიჰყვნენ.

ყვირილი, ყყყინი, სტევენა — თანდა-თან მატულობდა. ისევ გავარდა თოფი. გაცხარდნენ ძაღლები, ბოლოს შორს გადაიხაცვლა ბრძოლამ და მისი ხმა ყრულდა დაღწეულა ჩვენამდე. ახოლან-ისმოდ ფრასთან დარჩენილი მწყევსე-ბის ხმადამაზი სტევენა და დამაშვიდე-ბელი გადაძაბილი. მაღვ ცამ გადაიდარა, ღრუბლებიდან, რომლებიც სადღაც მიე-ჩქარებოდნენ, თვაზარე გამოხუჭა და

კოცონთან დაგიბეჭდილი ძაღლებით გარ-
შემორტყმული მწყემსებით დაბრუნდნენ.

შაქროს მხარზე მოკიდებული სისხლ-
ში მოსვრილი ცხვარი მოჰყავდა. დანარ-
ჩენი ორი მწყემსი ვივება თავაჯიბილ
მგელს მოაბრუნებდა. პაპა-შაქროს „ბომ-
ბორა“ საცოდავი კოკლობით მოწკმუ-
ტუნებდა, თან სისხლიან ფერდებს
ილკავდა.

— დავლათ ცხორი, თორემ ცოლო,
დახარჩვის სადაც არის... — ჩაილაპა-
რსკა მოხუცმა მწყემსმა.

ცხვარი დაკლეს და ტყავი გახადეს.
კოცონთან საუბარი გაიმართა. მწყემსები
აქედნენ შაქროს სიზარტვესა და ვაჟკა-
ციობას. ერთმანეთს აწყვეტილებდნენ. ყვე-
ლს უფლავდა ეკამბა როგორ სწავდა
„ბომბორა“ კისრში მგელს და როგორ
მარჯვედ დაჰკრა შაქრომ თავისი კომბა-
ლი სატალიუს.

ყველამ მოიგონა მგელთან შებმის
თავთავისი შემთხვევა და ყველა აქებდა
შაქროს.

ხმელ-ხმელი, პირვეთელი მწყემსი,
გრძელი, კეხიანი ცხვირით, ბორტად,
ღვარძლიანად იღიმებოდა და ის ღიმი-
ლი თხელ, მკაცრად მოკუმულ ტურებს
უსანდომოდ უღრუნებდა. იგი არ მიაწი-
ლეობდა მგლებზე დღევანდელ დადგენე-
ბაში, მაგრამ ირწმუნებოდა, შაქროს აღ-
გილზე რომ ცყოფილიყავ და მისი „ბომ-
ბორაც“ შეყოლიდა, მგელს ცოცხლად
შევიპყრობოდა.

ტრაბახით გვიამბო: თოფით ხელში
ერთხელ როგორ დაედგინა ორი მგელი,
რომლებმაც ძაღლი დაულოცვეს და
ცხვარს მიათრედდნენ... პირველჯერს რომ
არა დაშვევებოდა-რა, თოფი არ უსვრია,
კონდახის დარტყმით დაბრუნა მგლები,
თოფით ფეხზე შეუკრა და სოფელში
ცოცხლად ჩამოიყვანა ორთავე.

მწყემსებმა ჩუმჩუმად ჩაიღიმეს, შაქ-
რომ კი იხუმრა:

— მერე, მერე, რომ გაგვიღვიძა?!...
ყველამ გაიცინა, ცხვირკაუტა კი წა-
მოდგა და ბუზღუნით განაპირდა.

ცხვარი აწილი იყო უკვე და მწყემ-
სებმა მწვადის ფაშობა გააწყვეტეს.

ცხვირკაუტამ, თავისი უშიშრობა რომ
დაემტკიცებინა, კენჭისყრა შესთავაზა
ამხანაგებს; ვისაც კენჭი ერატებოდა, თქვა
მან, აგერ, იმ მითკვებულ სასაფლაოზე
წავიდეთ, დაწითოს ცეცხლი, მწვადი შე-
წვას და აქ მოგვაროვანს. სასაფლაო
ნახევარი კილომეტრზე იქნებოდა მწყემ-
სების ბინიდან.

დაეთანხმნენ, წილი ყარეს. კენჭი შაქ-
როს ერგო. მშვილად აყრიდა გულა-ნა-
ხადი და სასაფლაოსკენ გასწავა.

ცოცა ხნის შემდეგ, ჩვენს მარჯვნივ,
სიხნულში ვივება კოცონი ახრიალდა.
მწყემსები თვალ-ყურს ადევნებდნენ კო-
ცონს, რომელიც თანდათან მცირდებო-
და და ნაკვერჩხლებოდა. ბოლოს
ძლივს შესამჩნევი გახდა.

— ექი! — უკმაყოფილოდ ჩაიღუღ-
ღუნა ცხვირკაუტამ, — ცეცხლი სასაფ-
ლაოზე კი არა, ქვემოთ, გზაზე გაურჩადე-
ბია...

მწყემსებმა იუარეს — არაო.
თუ არა და — დაგიმტკიცებთო, თქვა
ცხვირკაუტამ და სიხნულს შეტრია.

ამასობაში, სასაფლაოზე, სამარის
გვერდზე წახრილ ღოღთან ჩაუცქეპული
შაქრო შამფურს ატრიალებდა. ქარი

უცებ სამარის ღლეს უკანიდან გამოჩნდა ვიღაცის ხელი...

ქროდა და მთელ სასაფლაოს ეფენებო-
და მწვადის სურნელი.

საქმე დასასურს უახლოვებოდა,
როცა, უცებ სამარის ღლეს უკანიდან
გამოჩნდა ვიღაცის გამოშვრილი ხელი.
შეკრა შაქრო. მაგრამ გაურკვეველი
შიმი უშალ დასძლია. წააძრო შამფურს
შემწვარი ხორცის ნაჭერი და გამოშვე-
რილ ხელისგულზე დაღო.

ხელისგული გაქრა, მაგრამ იმწამსვე
გამოჩნდა — უკვე ცარიელი.

ისევ დაღო ხორცი ხელისგულზე. შე-
შფოთებულმა აქეთ-იქით მიმოიხედა და
წასასვლელად შეემზადა. ამასობაში ხე-
ლი გაქრა და ისევ გამოჩნდა, ახლა უკვე
მესამედ, ცარიელი.

შაქრომ მღვდვარება სძლია და ხანჯა-
ლი იძრო იმ ხელის წასაგდებინებლად.

მაგრამ ხელი სამუდამოდ გაქრა. მანდინ-
აჩქარებით ააღვა შამფურები და კომ-
ბალს წამოსადგომად დაეყრდნო. მაგრამ
კომბალი სიჩქარეში წიხის კალთისა-
ვის დაეხვირა და, უცებ რომ ვერ ადგა,
საშინლად შეშინდა.

ცემა ოვლმა დაასხა, ურუხანტელმა
ჩაურბინა ტანში, ყურებში რაღაც აუში-
შინდა, ენა წაერთვა, თვალღებში რაღაც
ნაკვერჩხლები შეუთამაშდა და თვალთ
დაუხუნელდა...

მოსწავლეები მღუმარედ უხმენდნენ
და თვალს არ აცილებდნენ მასწავლე-
ბელს.

— საიდან გაჩნდა ის ხელი სასაფ-
ლაოზე? — ჩუმად, შეცვლილი ხმით
იკითხა რჩეუ კობახიძემ და გამშრალი,
შინდგანი მღვდვარებით გაფიცებული
ტურები გაისველა.

— ანკარა საიდანა გაჩნდა ჩანთაში?
— მიუგო შავლა-მასწავლებელმა და
ფეხზე წამოიგდა.

რეუო სდუმდა. მასწავლებელმა გა-
ნაკარო თავისი მოთხრობა:

— პაპა-შაქრო მწვადის შეწვას რომ
ამთავრებდა, სასაფლაოზე ის ცხვირ-
კაუტა მწყემსი მიიპარა. მას შერცხვა
დანახებოდა შაქროს და ეღიარებინა მის-
ვლის მიზეზი. უკან გაბრუნებითაც შერ-
ცხვებოდა. იდგა, იდგა სიხნულში სუნ-
თქვაშეკერული, და გადაწყვიტა: ეხუმრა,
შემშინებინა გაბედული ვაჟკაცი, შემდეგ
კი დაბრუნებულიყო ამხანაგებთან და
გაეხსენებინა.

ასეც მოიქცა, იმაზე კი არ დაფიქრა,
რა შეიძლებოდა მოჰყოლოდა ასეთ ხუმ-
რობას... ჩვენც ასე დავგვიმართა დღეს

— დაასრულა მასწავლებელმა, — ვიღაცამ იხუმრა, ჩასვა ანკარა ჩანთაში და მოსალოდნელ შედიგზე არც დაფიქრებულა...

კლასი სდუმდა.
— მერე, მერე, რა დაემართა შაქროპაას? — იკითხეს ბოლოს უკანა მერხებიდან.

— რა დაემართა? — შეუბრუნა კითხვა შალვა-მასწავლებელმა. — დაბრმავდა... ბრმა კი ცხვარში ვის რად სჭირდება — გაანდიერებმა დაითხოვეს.

— ცხვირკუპებს რაღა უწინა?
— ბო, ის უნდა დასჯილიყო, მაგრამ ჯანდიერის კნინას შორიერულ ნათესავათ მოხვდებოდა და...

ბოროტი მწყემსის უადგილო ხუმრობით აღმღებულები მოსწავლეები გალახულებივით ისხდნენ; თვალწინ ედგათ

ხმელ-ხმელი, თოვლივით გაითრებული მოხუცი, მისი ჩავარდნილი ლაწვები, მაღალი, დანაოკებული შუბლი და მუდამ ღია, მაგრამ არაფრისმხედველი — ჩაღმებული თვალები.

დიდხანს ისხდნენ ბავშვები და მათ შეეითხვებს რა დაასრულებდა, მაგრამ მასწავლებელმა თქვა:

— საკონტრალოო წერა შაბათს გვექნება. ის კი, ვინც მანანას ჩანთაში ანკარა ჩასვა, ხვალ დილით ჩემთან გამოცხადდება და აღიარებს დანაშაულს...

შალვა-მასწავლებელმა დასტოვა კლასი. სამასწავლებლოში, გაკეთილებების ცხრილს რომ ათვლიერებდა, კარსუკან ჩურჩული მოესმა:

— დილით მოვიდეთ, ხვალ ხვობია...
— არა, გამოსადენი სისხლი გამოვედეს ბარემ...

მ ო ხ უ ც ი ს დ ა რ ი გ ე ბ ა

ტყუილის მთქმელს,
ცრუს და ორგულს
ნუ გაიხდი
თანამგზავრად,
თორემ ბოლოს
დაინანებ
და ჩაგყვება
გულში გავრად!
ვიღრე სიტყვას
წარმოსთქვამდე,
გაცხრილე და...
სთქვი შერჩევით,
ამით ტყუილს
განირიდებ
და სიმართლეს
შეერჩევო!
და თუ რამეს
დამაშვებ,
თამამად სთქვი:
„მე ვიყავი!“
სხვას ნუ ერჩი...
დამნაშავედ
აღიარე
შენი თავი!
ტყუილ-მოწმეთ
არვის გაჭყევი,
ქელი არსად
დაიხარო;
ტყუილის თქმას,
გირჩევნია
გულში ტყვია
დაიხალო!
ჩემო ბალო,
ჩემო შვილო,
ჩემო ნორჩო
მეგობარო,
გთხოვ,
მოხუცის დარიგება
ანდერძივით
მიიბარო!

შალვა-მასწავლებელმა თავისდაუნებურად გამოაღო კარი. მის წინ თავდახრით იდგნენ სამნი, ყველაზე წინ კი — რეზო კობახიძე.

სომხურიდან თარგმნა
მურმან ლეხანიძემ

ი. გიგაშვილი

„არც ერთი ქვეყანა ისე მდიდარი არ არის მადნეულობით, როგორც ჩვენი“, — წერდა დიდი ქართველი პოეტი აკაკი წერეთელი. მართლაც, გადათვლიერეთ ჩვენი ქვეყნის ეკონომურ-გეოგრაფიული რუკა და ნახავთ, რომ არ არის ისეთი კუთხე, რომლის წიაღში დაუნჯებულნი არ იყოს ესა თუ ის მუნებრივი სიმდიდრე: ოქრო, ვერცხლი, ტყვია, სპილენძი, რკინა, მარგანეცი, ნიკელი, ნავთობი, თუთია, ქვანახშირი, მოლიბდენი, ღარიშხანი, ანტიმონიუმი, კაუი-ხალცედონი, ვიშერი, მთის ბროლი, ანდეზიტი და მრავალი ლითონი და მინერალი, რომელთა სრული ჩამოთვლა შორს წავეყვანა.

საქართველოს მადნეულობიდან დიდი სახელი მოიხვეჭა მსოფლიოში ქიათურის მარგანეცმა.

მარგანეცი უხვდაა ბუნებაში. იგი მოიპოვება დედამიწის ქერქში, ზღვის წყლებში, მცენარეებში, საძვაროს ციურ სხეულებში და თვით ადამიანთა და ცხოველთა ორგანიზმშიც. მაგრამ არსად ქვეყნად არ მოიპოვება მარგანეცის ისეთი მადანი, როგორცვა ქიათურაში — უმაღლესი ხარისხისა და უზარმაზარი რაოდენობის.

მარგანეცს მრავალ დარგში იყენებენ: ქიმიურ მრეწველობაში, ფერადი ლითონების მეტალურგიაში, მინისა და საღებავების დასამზადებლად, მედიცინაში და მხატვრობაში, თვით ასანთის წარმოებაშიც, მაგრამ ყველაზე უფრო მეტი რაოდენობით შავ მეტალურგიაში — ფოლადის, თუჯის და რკინის დასამზადებლად. მარგანეცის გამოუყენებლად შეუძლებელია ხარისხიანი ფოლადის გამოღობა.

მეტალურგიაში მარგანეცს იყენებენ მხოლოდ რკინასთან შედარებით და ამ შენადნობს ეწოდება ფერომარგანეცი. (ფერო ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს რკინას). ისეთი

ქარხნები, სადაც რკინისა და მარგანეცის შენადნობს ამზადებენ, სამკოთა კავშირში ბევრია. ერთი მათგანი — ძლიერი ქარხანა — ქალაქ ზესტაფონშია.

ჩვენი მძიმე მრეწველობის ყოვილდოურ ზრდასთან ერთად იზრდება მოთხოვნილება ფერო-მარგანეცზე. ამიტომ ახალი სტრუქტურა იგეგმით მარტო ქიათურაში მარგანეცის მადნის ამოღება უნდა გაიზარდოს 1,7-ჯერ.

• • •

ლამაზია ქიათურა იგი მდებარეობს ზემო იმერეთში, ყვირილის ხეობაში, და გარემოცულია მაღალი მთაგორებით. საბაგირო-საპაერთო გზა, ლამაზი სახლობი და ქუჩები, სკოლა, თეატრი, კულტურული და საყოფაცხოვრებო დაწესებულებები ამშვენებენ ქალაქს. მაგრამ ასეთი როდი ყოფილა ეს არემარე წარსულში. მივარდნილ ხეობაში ცხოვრობდნენ იმერლები და არ იცოდნენ, რა ვოლიათური სიმდიდრე იყო მათი მწირი და უნაყოფო მიწის ქვეშ. იცოდნენ მხოლოდ ის, თუ როგორ აფუჭებდა მწარე ოფლით მოყვანილ ქარხანულს იქაური რაღაც უცნაური, მაშინ ქვა-გუნდად წოდებული მარგანეცი, და ამიტომ გაურბოდნენ მას. აი რას იგონებს აკაკი წერეთელი ამ ამბის შესახებ: „ერთხელ სოფელში ვიყავი საწაფხლოდ... მამაჩემმა უბრძანა მოურავს: თუ ღმერთი გწამს, წირქვალური ბური არ აურიო სხვა ბურებში, არ დამლუბო... მიწევი გამოვიცოხე და შევატყვი რომ წირქვალური ბური თავისთავად მსხვილმარცვლოვანა და კარგი, მაგრამ „ივაი მიწა“... ერთი ნამცეციც რომ შეტყუეს, პურის ისე გაამაფებს, რომ მეტი არ შეიძლება“.

ქიათურის მარგანეცი გამოიკვებმა პირველად 1846 წელს აღმოაჩინეს, მაგრამ დიდი ხნის განმავლობაში არ იყენებდნენ

მას, და ეს ხდებოდა მაშინ, როდესაც მეფის მთავრობა მარ-
განციხის მადანს უცხოეთში ყიდულობდა ოქროსზე.

ოთხმოცი წლის წინათ ჩვენი სახლგოვანი აკაცი წერეთელი
აკცნობია მარგანციხის მინიშნებლობას, განუწრახავს მისი და-
მუშავებდა და ამით ქვეყნისა და ხალხის ეკონომიური მდგო-
მარეობის გაუმჯობესებას. მაგრამ ბევრმა მის განწახავებს
ეკვიპის თვალთ შეხედა და პოეტურ გატაცებას მიაწერა.
ბევრიც დასცინოდა: თერთი მარმარილოდან არავის უნახავს
სერიის და შავი ქვიდან რა უნდა გამოვიდესო. ზოგიერთმა
აკაციის სიგიჟეც დასწამა, ხოლო ერთმა თავადმა პოეტის მა-
მას წერილი გაუგზავნა საყვედურით: „ჩვერ იყო და მისტ-
ვირეობას განიუღდა და დანაშაულით ქვეყანა გადაიკიდა. ახ-
ლა კიდევ აუჩინებია რაღაცა შავი ქვა და თურმე გაბახის
ქვეყანა უნდა გაგამდღროო და ქვეყანას თავს ყხად აღუ-
ბინებეს... რას მიუღ-მოიღება, ბეტრის რაზე ახარებს... ქვეყანა
დასცინისო“. მაგრამ აკაცი არ შედრკა და მთელი მოწოდინე-
ბით ცდილობდა მიზნის მიღწევას. გაჭირვებით შოულობდა
ფულს და წაიღიდან მადანს აღებინებდა. მაგრამ პირველ ხა-
ნებში ქიათურაში მადანის ჩამოტანის ვერავენ იშოვა: შავი
ქვის ზიღდა რა საკადრისიო, ეუნებოდნენ მას. დიდი
ხეყნის შემდეგ ვინმე ვაშაძე დათანხმებულა და ისიც ერთი
პირობით: დან-დამობით გადმოგზიდვა, რომ ვინმე არ შეე-
ნიშნოს და არ დამცინოსო. ქიათურაში ჩამოტანილი მადანი
აკაციის ცხენით მიჰქონდა ქუთაისში და იქიდან რუსეთსა და
უცხოეთში აგზავნიდა, რათა გასცნობოდნენ ჩვენებურ მარ-
განციხის და დაინტერესებულნიყვნენ მადანის დაშუშავებით.

„ეს ჩხირკიდებლობა, — იგონებდა აკაცი, — დიდხანს
გაგრძელდა და ბოლოს, როგორც ექნა, დაინტერესდნენ
იქურო ზოგიერთი ვაჭრები.“ საყოთარი თანხების დაზღვე-
ვისა და მრავალი სიძინელის გადასახვის შემდეგ აკაცი წე-
რეთელმა შეძლო 1879 წელს მარსელში გემით გაეგზავნა
მარგანციხის მადანის პირველი პარტია 51.000 ფუთის რაოდე-
ნობით.

გამდიდრების მაძიებელნი კალასავით მოიფინენ ქიათუ-
რას. დაიწყეს მიწების იჯარით აღება და მადანის დაშუშავება.
მათ მიხამქს ადგილობრივმა მცხოვრებლებმაც, რომლებიც
ორიოდე წლის წინათ დასცინოდნენ აკაციის წარმოიშვა ტმა-
ცებლობა, სპეკულაცია, თაღლითობა, მოტყუება და ცემა-
ტყუება. ამ რომბიტრალიში იმარჯვებდა ის, ვინც ფულიანი,
გაქნილი და მოხერხებული იყო. ყოველივე ეს მიძიე ტვირ-
თად აწებებოდა მშრომელებს და თვით სახადოებსაც. ხალხს
უშოწყალოდ ყველფედნენ, ხოლო სახადოების დაშუშავება
ყარაღურად და უწესოდ ხდებოდა. დაბალი, ვიწრო და გაუ-
მარტებელი მაღაროები წშირად ინგრეოდა და ქვეშ იტანდა
მუშებს. მრეწველებს ვაჭქონდათ მხოლოდ მდიდარი მადანი,
ხოლო ოღვენ მდარე ხარისხოვანს მაღაროშივე სტოვებდნენ,
ან ჰყრიდნენ როგორც უფარგისს.

მთავრობის ჩინოვნიკური აპარატი გულგრილად უყურებდა
მრეწველთა ამ აღვირახსნილ ბოროტებას და, პირიქით, ცდი-
ლობდა წარმოება საერთოდ შეეწყვიტა, მაგრამ ამაოდ. მარ-
განციხის მრეწველობა ყოველწლიურად ფართოვდებოდა და
უკვე 1920 წლისათვის გაზარდული მადანის რაოდენობა 719
მლნიონ ფუთს აღემატებოდა.

მუშებს ჯგჯობითურ პირობებში უხდებოდათ მუშაობა
ლუკმა-პუროს საშოვნელად. ვაჭვალტყავებული მშრომელები,
მათ შორის ქალები და მოზარდოლები 16-18 საათს მუ-
შაობდნენ ნესტიან და ბნელ მაღაროებში. ქრაქების ქვაბრ-
ლი, უპატიობა, უმძიმესი შრომა და ნაირგვარი დაავადებანი
მუღრის ავლებდა მუშებს.

მხოლოდ სამკათა ხელისუფლების პირობებში ვახდა შე-
საძლებელი მშრომელთა ეკონომიური მდგომარეობის გაუმ-
ჯობლებება, მრეწველობის სწორი განვითარება.

საბადოების დაშუშავება აკაციწარია საბოთ ხელმეფების
ყველა უცესების მიხედვით, აიყო წესიერი მაღაროები, მოე-
წყუ მათი განათება და განიავება, ბმარებლად გაეყვებულ
იქნა ხელის წერაქვი და ურციები, ნინებები და ქრაქაქები.

ფართოდ დაინტერესდა ახალი ტექნიკა წარმოების ყველა უხან-
ზე. ფართოვდებდა ქიათურა-შორაპნის რეინიგის შტო, ვა-
ყავთ საბაქერო საბაქერო გზებში, იგებდა მადანის ახალი ხან-
რეცხობა, გამამდიდრებელი ფაბრიკა და სხვა მრავალი.

ახეთ მზურანველობა ქიათურის მშრომელებმა ახალი ხა-
წარმოი აღმავლობით უპასუხეს და ახლაც გიორულად იბრ-
ვიან მიექვსენ ბუთწლიანი ვეგვის შესასრულებლად.
ძველ მუშებთან ერთად ნაყოფიერად შრომობენ ახლაგზარ-
დებიც. მათი უმრავლესობა წარმოებისაგან მოუწყვეტლავ
სწავლობს სასწავლებლებში. ისინი იზრდებიან მომავალ
მეშხებებად, აქენიკოსებად, ინჟინრებად.

აღსრულდა დიდი მგონის ოცენება — ქიათურაში მარგა-
ნიციის მრეწველობის განვითარება, ადგილობრივი კადრების
აღზრდა და ქვეყნის ეკონომიური ამაღიარება.

ალ. კოხლავაშვილი

ნახ. რ. ცუცქერიძისა

გ ლ ე ხ ი დ ა ს ე ნ ი ო რ ე ბ ი

(ესპანური ხალხური ზღაპარი)

დედაქალაქიდან დამორებით, ყრუ სოფელში, ცხოვრობდა ერთი გლეხი, რომელსაც მეფე არასოდეს არ ენახა. ის ფიქრობდა, რომ მეფე სრულებით არ გავდა სხვა ადამიანებს და მთელი სიცოცხლე მის ნახვანე ოცნებობდა.

ერთ მშვენიერ დღეს მან უთხრა თავის ცოლს:

— ყური დამიგდე, მარინა, მე მსურს მეგის სანახავედ დედაქალაქში გავემგზავრო.

— ხომ არ გაგეთებულხარ, — უპასუხა ცოლმა, — დროს კი ასეთი ახირებინათვის ჩვენი უკანასკნელი გროშების დახარჯვა?

— მე კი ძალიან მიწდა დედაქალაქს ჩასვლა. თან იქ, ამ დაწყველილ კბილსაც ამოვიძრობ, ასე ხშირად რომ მაწუხებს ხოლმე. — დაუინებთ მოითხოვდა ქმარი. და იმდენ ხანს ეხვეწა ცოლს, რომ ბოლოს დაითანხმა კიდევ.

გახარებული გლეხი გზას გაუდგა. ქალაქი საქმაოდ შორს იყო და გზაში თითქმის მთელი ფული შემოეხარჯა. როგორც იყო მიაღწია დედაქალაქს და იმ დღესვე ნახა მეფე, როდესაც იგი ეკლესიიდან გამოდიოდა.

— რა სულელი ვიყავი, — გაიფიქრა გლეხმა, — მეფე ისეთივე ადამიანი ყოფილა, როგორც ყოველი ჩვენი, ნეტავ ფული რისთვის-ღა დებარავე?

მან გახსნა საფულე და დაინახა, რომ ნახევარი რეალი-ღა დარჩენილა. ძალზე მშვიერი იყო და საუბედუროდ კბილიც ისე ასტივდა, როგორც არასდროს. გაწამებული და მშვიერი გლეხი გარედა ნამცხვრებით მოვაჭრის წინ და გაიფიქრა: „თუ კბილს ამოვიძრობ, იძულებული ვიქნები ჩემი უკანასკნელი ნახევარი რეალი ექმის მივცე; თუ ფულს ნამცხვარში დავხარჯავ, კბილი უფრო ძალიან ამტივია და სახლამდე მისაღწევად ძალ-ღონე აღარ შემჩნება. მაშ, როგორ მოვიქცე?“

იფიქრა, იფიქრა, მაგრამ ვერაფერი კი ვერ მოიფიქრა. ამ დროს გვერდზე ორმა სენიორმა ჩაუარა. მათ შენიშნეს გლეხი, რომელიც ნამცხვრებს ხარხად მისწერებოდა და მისი მასხრად აგდება განიხრახბეს.

— შენ, ეი — მიმართეს გლეხს, — რამდენ ნამცხვარს შექამ ერთ ჯერზე?

— მე? ასე მეტს.

— ასე მეტს? — გაეცინათ სენიორებს, ვერაზინაც ვერ შეჭამს ასე მეტს.

— ვერაზინ? მე კი შეჭამ.

მათ გარშემო ხალხმა მოიყარა თავი. მაშინ ერთ-ერთი სენიორი გლეხს შეეკითხა:

— კი, მაგრამ, რაზე დავნაძღვედეთ?

— რაზე? აი რა: თუ მე ას ცალს ვერ

შევეამ, რომელიც გენებოთ ის კბილი ამომგლიჯეთ, თუნდაც აი, ეს, — სიქვა გლეხმა და ის კბილი აჩვენა, რომელიც სტიკიოდა.

სენიორები სიცოლით დაეთანხმნენ და გლეხი ჭამას შეუდგა. როდესაც კარგად გამოძდა, მან თქვა:

— მეტი აღარ შემიძლიან, ბატონებო, წაგებულნი ვარ.

გარშემო ყველას გაეცინა, გამარჯვებით კმაყოფილმა სენიორებმა ექიმს მოუხმნეს და უთხრეს:

— ამა, ერთი ამ გლეხს ეს კბილი ახლავე ამოკლიავე.

გლეხმა ნაღვლიანი სახე მიიღო. სენიორებმა კი უფრო ხმაშაღლა დაიწყეს სიცალი. ექიმი კბილს დაეკლდა. გლეხი კვნესიდა; ყვიროდა და ყოველ მის ყვირობს სენიორები ხმაშაღალი ხარხარით ხედებოდნენ.

ბოლოს, როდესაც კბილი ამოაძრეს, სენიორებმა ექიმსა და ნამცხვრებით მოვაჭრე ანგარიში გაუსწორეს და იქ მყოფთ მიმართეს:

— გინახათ თქვენ ოდენმე ამაზე უფრო სულელი ადამიანი, როგორც ეს გლეხია? მან რამდენამე ნამცხვარში კბილი ამოსაგლეჯად გაიმეტა.

— თუ ჩვენს შორის ვინმე სულელია, უპირველეს ყოვლისა, ეს თქვენა ბაქანდებით, სენიორებო, — უპასუხა გლეხ-

მა, — თქვენ გადაიხადეთ ფული ნამცბერებში, რომელიც მე ასე მაღიანად გეხვლით, და ამამოგულივით კბოლი, რომელიც მე დიდი ხანია მტკიოდა. თქვენ ორი ჭირისაგან მიხსენით: შიშში-

ლისა და კბოლის ტყვილისაგან. ამას-თან ჩემი ნახვარი რვალიც ხელუხლებული დამჩნა. გარშემო მყოფნი მხიარულად ახარ-ბარდნენ, ახლა იხინ უკვე სენიორებს

დასცილოდნენ. სენიორები კი შერტყე-ნილნი და გაბრიყვებულნი სასურველ შეერივნენ ბრბოს, რათა ხალხის და-ციფიხაობის თავი აერიდებინათ.

პოლდინო და მსაჯული

(იტალიური ხალხური ზღაპარი)

ერთხელ, ერთმა უსახლკარო ღარიბმა ბიჭმა პოლდინომ, მთელი დღის განმავლობაში ერთი ნატეხი პურიც კი ვერ იშოვნა. მშვიდი და ღალილი წამოწვა ჯებიარზე, რომელიც ნავსადგურს ზღვის ქარიშხლისაგან იფარავდა და პირდაპირ ცივ ქვაზე დაიძინა.

დაესაშვრა, თითქოს იგი ძვირფას და საგანგებო სადილზე იყო მიწვეული. მაგრამ, ის იყო წვეს უნდა შექცეოდა, რომელსაც მაღის აღმტყრელი ოსმივარი ასდიოდა, რომ უფერად მოსწყდა და კვერცხებით დატვირთულ იაღქნიან ნავში ჩაეარდა. საშინელია ჭახანმა გამოადვიდა ნავის პატრონი, რომელსაც მისი ხუტუქა წერის გამო ბარბარია შე-არქვეს.

— საძაგელო, შენ მე გამაოტრე! — დაიძლირა სიბრახისაგან აცხცახებულმა ბარბარია. — მაგრამ, ცოლემ, ყველაფერს სრულად გაწღვეინებ.

— მე, სულ ერთია, გროშიც არ გა-
*ბარბარია — იტალიურად ხუტუქუპე წერის ნიშნავს.

მანია, — უსახუსხა შემკრთალმა პოლდინომ.

— რა ჩემი საქმეა! შენ ჩემთან ერთად მოსამართლესთან წამოხვალ. აი, ის კი გამონახავს საშუალებას, რომელიც გაიძულებს ზარალი ამინაწღაურო.

გაშვი პოლდინომ ქვა აიღო და ცხვირ-სახოცში გაახვია.

როდესაც მსაჯული პოლდინოს რაიმე შეკითხვას აძლევდა, იგი ყოველთვის პასუხად ცხვირსახოცში გახვეულ ქვას აწვინებდა. მსაჯულმა გადაწყვიტა, რომ პოლდინო მისთვის ქრთამის მიცემას აპირებდა. მან ეკუთა მოიფხანა, ცხვირი დაეცემინა და ასეთი განაჩენი გამოიტანა:

— რადგან პოლდინომ შენს მიერ ნა-ყიდი კვერცხები დაამტვრია, შენ ბარ-ბარია, შენის მხრივ ჯებირიდან ნავში უნდა ჩახტე, რათა დაამტვრიო კვერცხები, რომელსაც პოლდინო იყიდის.

მაგრამ ბარბარია მზდალი იყო, და ეშინოდა მაღალ ჯებირიდან ჩამოხტო-მისას კისერი არ მოეტეხა, გვერდზე გა-

იხმო პოლდინო და ასი ოქრო შეაძლია, ოღონდ არ აეძულებინა იგი ჯებირიდან გადმომტარიყო.

როდესაც ყველანი დაიშალნენ, მსა-ჯულმა პოლდინოს დაუძახა:

— აბა, რა გაქვს მაგ ხელსახოცში? ერთი მაჩვენე!

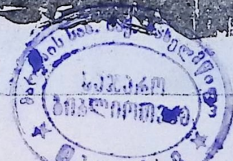
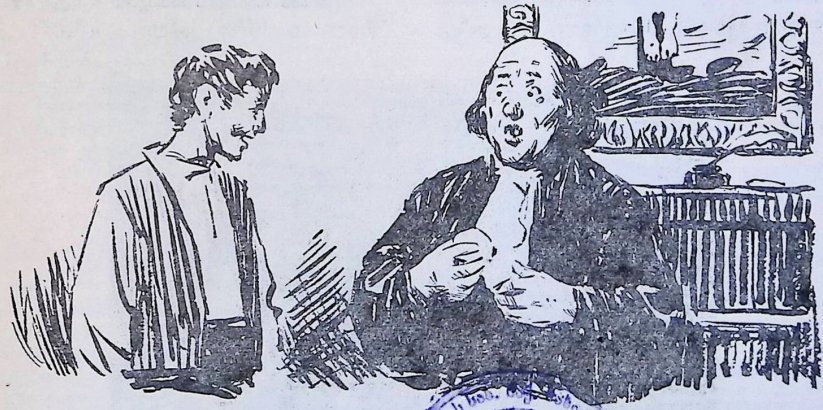
მოსამართლემ ცხვირსახოცი გაშალა... და უბრალო ქვა კი შერჩა ხელში.

— როგორ? მე შენ გაგამართლე და შენ კი, საძაგელო, ამის სამაგიეროდ ქვას მაძლევ? ეს რას ნიშნავს? მია-სუხე!

— აი, რას, — მშვიდად უსახუსხა პოლდინომ. — თუ მსაჯული სამართ-ლიანია, იგი თავისი პატიოსნებისათვის ქრთამს არ უნდა თხოულობდეს, ხოლო თუ მსაჯული უსამართლოა, იგი ქვის მეტს არაფერს იმსახურებს.

ამ სიტყვებმა მსაჯული ისე დააბნეხ, რომ პასუხის გაცემაც ვერ შესძლია. მას პასუხი დღემდე ვერ უპოვნია.

თარგმან მთმარ ჩხიკავამ

პიონერული ამბები

სკოლის ბაღში

ნაყოფისაგან დამძიმებული ტოტები მიწამდე დახრილან, ლოყაწითელი ვაშლები საამოდ გამოიყურებიან ჩამუქებულ ფოთლობიდან. წითელყელსანვევიანი გოგო-ბიჭები კალათებით დაფუსფუსებენ სკოლის ბაღში.

— კარგი მოსავალი გვაქვს წილს, ძალიან კარგი, — ამბობს სკოლის დირექტორი გიორგი პაპუაშვილი.

ეს ბაღი თერთი წყაროს რაიონის სოფელ ბოგვის საშუალო სკოლის ნაკვეთზეა გაშენებული.

პირველი წერები, ამ ბაღის პირველი მერცხლები, ცხრა წლის წინად გაჩნდა სკოლის ეზოში, აქედან მოყოლებული, ყოველწელიწადს ემატებოდა და ახლა 93 ძირი მსხმოიარე ზე დგას აქ.

ძ მ ი რ ფ ა ს ი

აღსრულდა თბილისის ლენინის რაიონის პიონერ-მოსწავლეთა დიდი ხნის ოცნება — მავნიტო-გორსკის ქუჩაზე გაიხსნა და საჩუქრად გადაეცა რაიონის მოსწავლეებს პიონერთა ახალი სახლი.

პიონერთა სახლის კეთილმოწყობაში კარგი ინიციატივა გამოიჩინეს რაიონის საწარმოებმა. სტალინის სახელობის ორთქლმავალ-ვაგონშემკეთებელი ქარხნის კოლექტივმა სახლის დარბაზისა და საზაფხულო ესტრადისათვის გამოიკეთა სკამები, კიროვის სახელობის ქარხანამ დაამზადა სახარატო და საბურღი ჩარხები. ქარხანა „დაზგამ“ შეაკეთა და დადგა სახერხი ჩარხი, ხოლო მუსიკალურ-საავიჯო კომბინატმა და აივჯის ფაბრიკამ პიონერთა სახლისათვის დაამზადეს საღურჯლო ორი დაზგა.

სკოლის ვაშლებს ამ დღეს პიონერებთან ერთად უფროსებიც სწვეოდნენ.

ჩვენ სტუმრებიც ვართ და მასპინძლებიცო. ხუმრობენ მოსულნი და პიონერებს უამბობენ როგორ დარგეს მათ პირველი ზე ამ ბაღში, როცა ისინიც ამ სკოლაში სწავლობდნენ და მათსავით წითელ ყელსახვევებს ატარებდნენ.

— აი ახლა, ხეხილი უკვე გაზრდილია, ჩვენც გავიზარდეთ, მაგრამ ჩვენი სკოლა და ეს ბაღიც ისევ ისე გვიყვარს როგორც მაშინ, არა, უფრო მეტადაც; — პიონერული გატაცებით უყვებიან ისინი პატარავებს, პიონერები კი ოცნებით მომავალში გადადიან, როცა მათი დარგული ხეებიც დიზარდებიან და თვითონაც გაზრდილნი სამშობლოს სამსახურში იღებებიან.

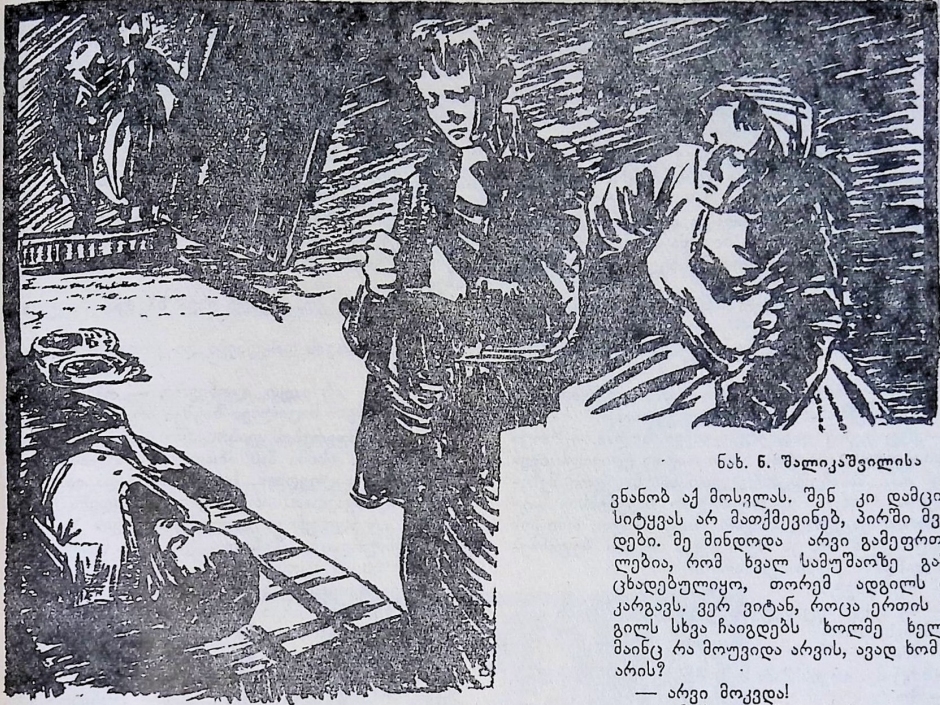
ს ა რ უ შ ა რ ი

გამწვანების რაიონულმა კანტორამ მოაწყო მშენებრივი დეკორატიული გაზონები, „ზაქრანსტროის“ პირველმა უბანმა სახლის ეზოს ღობე შემაჯავლო.

პიონერთა სახლის ნორჩ ნატურალისტთა კაბინეტი, მექანიკური სახელოსნო, მყურებელთა დარბაზი 200 კაცისათვის, საზაფხულო ესტრადა, მხატვრული თვითმომქმედების წრეების სამეცადინო ოთახები და ნორჩ ნატურალისტთათვის ახლახან მოწყობილი საცდელი ნაკვეთი რაიონის პიონერების სიამაყეს წარმოადგენენ.

ლენინის რაიონის თითქმის ყველა პიონერ-მოსწავლე დაესწრო სახლის საზეიმო გახსნას.

ნახ. ნ. შალიკაშვილისა

ქანჩი ღმუსონი

მოკითხვა და თანაგრიძობა

— დეილა, არვი აქ ცხოვრობს?
 — შერე, შენ რა გინდა?
 — დალახეროს ეშმაქმა! ნუთუ არ შეგიძლიათ წესიერად მიპასუხოთ?
 — როგორ მიბედავ ასე ლაპარაკს, შე ლაწირაკო! მომშორდი აქედან! ახლავე პოლიციელს დავუძახებ, თუ არ წახვალ.
 — რა თავში სახლელად მინდა პოლიციელი! ძალიან კი არ გამიბირდება, ახლავე რომ ბიჭებს დაეუძახო და ეს ძველი ქოხმახი მაგ თავზე გადაგამხო, მე მხოლოდ ის გკითხე, არვი აქ ცხოვრობს თუ არა-მეთქი. არ შეიძლება ახალგაზრდად წესიერად იკითხოს რამე?
 — შერე, შენ რა საქმე გაქვს არვისთან, იცნობ?
 — ოპ, ეს კიდევ თავისას გაიძახის; არვი ძმებ გრაინდერებთან არ მუშაობს? მე შორიდან მოვუარე, გზა გავფარქელე, რომ აქეთ წამოვსულიყავი და მისთვის პატარა საშახსური გამეწია. ახლა კი, წყევლიმც ვიყო, თუ ვტყუოდე. ძლიერ

ვანობ აქ მოსვლას. შენ კი დამცინი, სიტყვას არ მათქმევინებ, პირში მგარდები. მე მინდოდა არვი გამეფროთხილებია, რომ ხვალ სამუშაოზე გამოცხადებუდიყო, თორემ ადგილს დაკარგავს. ვერ ვიტან, როცა ერთის ადგილს სხვა ჩაივდებს ხოლმე ხელში. მაინც რა მოუვიდა არვის, ავად ხომ არ არის?

— არვი მოკვდა!

— ღმერთო ჩემო! კარგით ერთი, რას მატყუებთ! არვის გადაეცით, რომ ბილ ანდერსენს უნდა შენი ნახვა-თქო.

— ოპ, ღმერთო! მე ჩემი უბედურება არ მეყოფა, რომ ახლა ეს არამზადა მოვიდა ჩემს საწამებლად? ღვთის გულისათვის, აქედან გამცილდი და შარტო დამტოვე. რა მაქვს მოსატყუარი! ჩემი საცოდავი ბივი გაცივდა და წუხელ გარდაიცვალა.

— უჰ!

ძინებებში ჩაცმულმა პატარა ბიჭუნამ ერთი ნელა, გაბმულად დაუსტვინა, „ჯონსის უბანს“ თვალი მოავლო, პირში შერჩენილი თამბაქოს წვენი გადმოაპურჭყა და თქვა:

— ღმერთო მიშველე! ბოლოში, ქალბატონო. მე არაფერია ვიცოდი. აბა, საიდან გავიგებდი, მატყუებდით თუ სიმართლეს მეუბნებოდით.

ბიჭუნამ ცალი ხელი ჯიბიდან ამოიღო, კეფა მოიფხანა და უკან გადააწეული ქული შუბლზე ჩამოიფხანა. მარჯვენა ფეხზე დინდელა, მარცხენა მუხლამდე ასწია, ტუჭყიანი ხელით ლანჩაზე ერთი გოჯი მოზონა და დააცქერდა, თითქოს უნდოდა გაეგო — დიდხანს გამიძლებს თუ არაო. მერე ერთი მაგარად გადააფროთხა ქეფენილოზე და ქალს მიმართა:

— დეილა, შეიძლება არვი ვნახო?

ბიჭუნა მოხუც ქალს გაყავ. პატარა, მრულე კი-

ბე უშიშრად აიარა. როგორც კი ოთახში შევიდა, ქულდი მიახიდა.

იქაურობას თვალი მთავლი და სიდატაჟის ის ნიშნები შენიშნა, რომელიც ასე ნაცნობი იყო მისთვის. მერე მზერა იქით გადაიტანა, სადაც პატარა არვის უსიცოცხლო გვაში ესვენა სავარეულზე და იქვე იდგა ღარიბული კუბოც. თითქოს აღარგებო, ისე შევიდა თვალი კუბოს, მერე არვის გადახედა, მერე ისევ კუბოს მიაშტერდა. იფიქრებდით, იმის გაგება უნდა, ჩაეტყუა არვი კუბოში თუ არაო.

ღედამ ბავშვის გამხდარ და ფერპკრთალ სახეს სულარა გადახანდა. ბილი მივიდა და სავარძელთან შეჩერდა. მარჯვენა ჯიბიდან ხელი ამოიღო და არვის გაყინულ შუბლს დაადო.

— საცოდავი ბავშვი! — თითქმის თავისთვის ჩაიბუტბუტა ბილი. მერე თითქოს თავის გულჩვილობის შერცხვავო, დაუმატა: — გვაში ხომ არ გაუშვეთათ?

— არა, — მიუგო ღედამ. — სწორედ წინადლით გასწავლა ექიმმა. არავის არ გაუტყვევია.

— მეც ვგრე ვიფიქრე, — თქვა ბილი. — როცა გვაში კეთებ, თითქოს ამით რაღაც ტკივილი აყენებენ. მამაჩემს პირველად ნორმალური შეხედულება ჰქონდა, გვეგონებოდათ ისვენებო. მაგრამ როცა გავკეთეს, ისეთი სახე მიიღო, თითქოს რაღაც ატკინებო. ეს ჩემს მეტს არავის შეუღმჩენია. რამდენი წლის იყო არვი?

— თერთმეტი.

— მე უპეე მეცამეტეში გადავდექი. არვის მამა არა ჰყავს, არა?

— არა.

— არც მე. არვის მამა სამუშაოზე დაიღუპა, არა?

— ჰო.

— მამაჩემიც. არვი მეუბნებოდა, მამას გული არ ჰქონდა კარგო.

— მართლაც არ ჰქონდა მაგარი გული.

— მამაჩემსაც. საკვირველია სწორედ! თქვენ დაწესებულებებში იატაკებს სწმენდავთ და სარეცხს რეცხავთ, არა?

— ჰო.

— ღედაჩემიც. რა თქმა უნდა, ძალიან ვაგვიკირღებთ ამ ღუბჭირ ღროს ლუქა-პურის შონვა?

— ღმერთო ჩემო, მამ რა არის, აბა! მხოლოდ ღმერთმა უწყის ახლა რაღა მეშველება, ჩემი საცოდავი ბიჭი რომ აღარ მყავს. ჩვეულგბრთვად ექვსის ნახევარზე ვდგები და იატაკებს ვწმენდავ. ამას რომ მოვრჩები, მერე სარეცხს შევუღლები! მაინც მიჭირს!

— ასეა ღედაჩემიც. რა ელდა იქნებოდა თქვენთვის, მკვდარ ქმარს რომ მოასვენებდნენ სახლში! — უთხრა ბილი.

— ოჰ, ის ღლე არასოდეს არ დამავიწყდება. ჩემი ქმარი რამდენიმე კვირა უმუშევარი იყო და მხოლოდ ორი დღის წინ მიიღო სამუშაო. ღედა-შენისთვისაც დიდი უბედურება იქნებოდა ქმრის დაღუპვა.

— ეჰ, სულარ იტყვი! მამაჩემი რომ მოასვენეს, ერთმა ყმწვილიმ, რომელიც მიცვალებულს თან

მოჰყავ, ღედაჩემს უთხრა: „ქალბატონო, თქვენი ქმარი ვარდიცვალა“. ოგი მოულოდნელად ჩაიხუტა და დადგარა. მერე ღედაჩემმა ერთხელ უთხრა: „ოჰ, ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!“ — და იქვე დავცა გულშემოყრილი.

— საბრალო! საბრალო! ახლა მე ჩემი არვიც აიარა მყავს. რა უნდა გქნათ მე და ჩემმა ბავშვებმა? რა ვუყო? ო, ღმერთო! ნეტა, მეც მიწაში ვიყო ჩემი ქმარავით.

— გამხნევიდით, ქალბატონო! — ანუგეგა ბილი. — რაც მოხდა, იმას აღარაფერი ეშველება. ბავშვმა თამბაქოს წვენით დასვრილი ტუჩები ხელუკუღმა მიოწმინდა და გათხუზულ ხელს ერთს წუთით დააშტერდა. მერე ისევ არვის გადახედა.

— თევზის ქონი უნდა ესვა ბავშვს, — უთხრა ბილი.

— არა, არვის დასვენება და კარგი კვება სჭირდება.

— არვი არ იყო ღონიერი, — თქვა ბილი.

— ჰო, ჩემი საცოდავი ბავშვი არ იყო ღონიერი.

— გრანდერების ფაბრიკაში არვის კარგად არ ექცეოდნენ. ისინი მას არაფრის სწავლის საშუალებას არ აძლევდნენ. სულ ერთსა და იმავე სამუშაოზე ჰყავდათ. არვის კიდევ იმდენი გამბედაობა არ ჰყოფნიდა უფროცხვისათვის ეთქვა — დამაწინაურებო. ეწინოდა, ვაი თუ დამითხოვინო. ჩხუბი არ იცოდა და ბიჭებიც აღიზიანებდნენ. იყო შემთხვევა, როცა ბიჭები ქარხანასთან ელვდებოდნენ, რომ არვი ჩაეგდოთ ხელში და აზუსტავდებო. აბა, ერთი ჩემთვის გაებედათ, ნახავდნენ მერე! საწყალი არვი ვერ უმკლავდებოდა ბიჭებს. თანაც რა თქმა უნდა, ღონეც არ მოსდევდა. მე ვერაფერს მიხედავენ ბიჭები. ისეთი ღონიერი ვარ, მთას გადავაბრუნებ. რა ექნა, ეს ხომ მისი ბრაია არ იყო. მე ვფიქრობ, ის რომ ღონიერი ყოფილიყო, სიმამარზე უქნებოდა... — თქვა ბილი და მამობრივი შემწყხარებლობით გადახედა ცხელარს.

— ღმერთო ჩემო! — წამოიძახა ღედამ. — ეს რომ მცოდნოდა, შიშილით თავს მოვიკლავდი და ჩემს საბრალო არვის იქ არ ვაგულშეგდი საწამებლად. არვის არასოდეს არ შეუღივლია ჩემთვის. პატარა საწყალი არვი! საცოდავო არვი!

— მამ, თქვენ არაფერს გეუბნებოდათ?

— არასოდეს, ერთი სიტყვაც არ დასცდენია.

— ო, რას ამბობთ? ალბათ, არ უნდოდა თქვენთან თავისი უძლურება გამოემჟღავნებია...

პატარა ბიჭუნას ყურადღება საწოლისათვის ჩამოკიდებულმა გრავიურამ მიიპყრო. ერთხანს გაშტერებით შესცქეროდა.

— ჩვენც ვაგვაც სახლში ასეთი სურათი. წინათ ჩვენც ჯონსის ელიონი ცვხვობდით — აი, იქითა მხარეს, იმ სახლში. თქვენ მოგწონთ ჯონსის ელი?

— სულაც არ მომწონს. ნეტა ამ უბანში არ იზრდებოდნენ ჩემი ბავშვები. რა მოსაწონია აქაურობა, საცა ამდენი საძაგელი სახლი! მაგრამ სხვაგან გადასვლის საშუალება არა მაქვს.

— აჰ ახლო-მანლო ბევრია ღამის თავმესაფარი,

— თქვე ბილმა დაფიქრებთ. — აბა, კარგს რას ისწავლის ამ უბანში ბავშვი? მათ ისიც არ იციან, ქალაქში გზა როგორ გაიკვლიონ. თქვენ სულ სიღრმეში ცხოვრობთ მთელი სიცოცხლე?

— არა, — მიუღო მოხუცმა ქალმა. — ხუთი წელიწადი იქნება, რაც ჯუნგლიდან წამოვედი. ჩემ საცოდავ ქმარს ეგონა, ქალაქში უკეთ მოვეწყობითო. მე თვითონ ჯუნგლში გავიზარდე.

— მეც ასე ვფიქრობდი. ზოგჯერ მამაკაცები რა უშუალო იქცევიან ხოლმე. მე ახლა ვფიქრობ, იქნებ როგორმე ორდერი ვიშოვო და ცოტა მოშორებით დავსახლდე. ჰო, მართლა, არვი სად უნდა დასაფლავოთ?

— როკვულში.

— მე ვერ მოვალ. ხეალ სამუშაოზე უნდა ვიყო.

— სახელმწიფო ხარჯზე ასაფლავებთ?

— ჰო.

ბილიმ გაორკეცებული პატივისცემით გადახედა ცხელარს.

— იქნებ რამეში დაგეხმაროთ? ნუ დამერიდებით, მითხარით.

— არა, მაგრამ მინც დიდი მადლობელი ვარ შენი.

— ახლა მე წავალ. ბოდის ვიხდი შეწუხებისათვის ქალბატონო.

— აბა რა შეწუხებისათვის, ჩემო ბიჭიკო. საფეხურებზე ცოტა ფრთხილად ჩაიღ, შვილო.

— ჰო, ჩატეხილია. არაფერია, თუ გინდათ, ფიცარს მივიტან და შევაკეთებ. მე ხურფობის შესწავლობ და უკვე კარის გაკეთებაც კი ვიცი. იცით, რა? ამაღამ მე დედაჩემს გამოვგზავნი და არვის მოვლა-პატრონობაში დავგეხმარებათ.

— არა, მადლობელი ვარ. დედაშენს ისედაც ბევრი საქმე ეჩნება. მე თვითონ მოვეული ჩემს საბარალო ბავშვს.

— მე მინც გამოვგზავნი; ცოტა უხეში ქალია, მაგრამ გული კეთილი აქვს. ყველაზე ძალიან მკვდრების მოვლა უყვარს. ნახვამდის, ქალბატონო.

— მშვიდობით, ჩემო ბავშვო.

ბილი კართან შედგა და თქვა:

— ძალიან მეცოდება არვი, ქალბატონო, ღმერთმანი! ძალიან მეცოდება. ნახვამდის და გამადლობთ.

ზღურბლთან შეშინებული ბავშვი იჯდა, რომელიც ბილს უყურებდა დიდი, ცრემლებით სავსე თვალებით. ბილმა თავზე ხელი გადაუსვა და უთხრა:

— მალა ასწი თავი, ბავშვო.

ინგლისურიდან თარგმნა
ციალა ხაჩიძე

იქვესადაც და ვიკო

ნახ. გ. ჩირინაშვილისა

გლადიატორისა და ვეფხის ბრძოლა

აფრიკის ღია ცის ქვეშ, ალექსანდრიის მახლობლად, სა-
განგებოდ მოწყობილ მოედანზე, ფართო აბრეშუმის ერთიან-
ნი, ვაშლილი კარავი მიწაში ღრმად ჩასობილ სვეტებზე აბ-
რეშუმისავე ბაბთებით იყო დამაგრებული. სვეტების თავზე
შუბთა მოგარაყებული წვერები მზის სხივებზე თვალის-
მომჭერლად ბრწყინავდა. ეს უზარმაზარი ტილოს თაღი,
რომელიც მაყურებელთა თავზე იყო დაკიდული, ცირკს
წარმოადგენდა.

ცირკის შუა ადგილას მოწყობილი არენის თავზე, ღიად
დატოვებულ საპიროდან სინათლე ყველაფერს თანაბრად
ფენიებოდა და თვალთახედიდან არაფერი არ იკარგებოდა.

სამოცი ათას მაყურებელს მოეყარა თავი. ყველას თავისი
ადგილი ეკავა. ამდენივე მაყურებელი სანახაობის გარეთ
იყო დარჩენილი. მათი ხმაური და ფრიაბული ამბოქრებ-
ბული ზღვის ტალღების ბორცვას ჰგავდა. მათი დაოკება
შეუძლებელი იყო. ახალ-ახალი იერიშებით ცდილობდნენ,
რაღაც არ უნდა დასვდომოდით, ცირკის შივნით შეიღწიათ.

ყველაფერი მზად იყო. ურუანტლის მომგარელება დროულ-
მა მაყურებელს ამცნო გალის კარის გაღება და საოცარი
მსტიცი უკვე არენაზე გამოჩნდა. ვეფხის ღრიალს ათასობით
მაყურებელთა ხმაური შეუერთდა. სანახაობას მოაქცერდა
ხალხი. იქ, არენის ერთ მხარეს, სავანგებოდ მოყრილ ქვი-
შაზე, შიველი კაცი წამოწოლილიყო, თითქოს ზახებულის
პაპანაქებაში მუშაობით დაღლილი ჩრდილში ისვენებდა.
არენის მეორე მხარეს კი ვაშმაგებული, სისხლმორყურებუ-
ლი ვეფხელების მეფე, თითქოს აქ არაფერიყო, მრისხანედ
გამოიყურებოდა.

მაყურებლები მოუთმენლად ელოდნენ სერიის დაწყებას.
არენის „ჰემირები“ კი ჯერ არ ამირებდნენ შემახს. გაისმა
მაყურებელთა გამაყურებელი ძახილი:

— შუბი, შუბი უჩხვლიტებ გლადიატორს და წამოაგეთ...
ხალხის ამ ძახილზე ცირკის მოსამსახურენი დაუყოვნებ-
ლივ მთავახლოდნენ არენაზე მხარეთმოვე წამოწოლილი
გლადიატორს და შუბებით ჩხვლიტა დაუწყეს. ბედისაგან
განწირული უუფლებო ადამიანი განრისხებული წამოიჭრა,

იცა მისკენ მომართულ შუბს, გამოპოლიჯა ხელიდან, შუა-
ზე გადალექა, ერთი ნატეხი მძლავრად მიანარცხა მოხელეს,
რომელიც გულწასული იქვე დევდა. მეორე წამახვილებული
წაწოლით კი მოწინააღმდეგისაკენ გაემართა. ატყდა ხმაური
და ხმაურს გალიებში დამწყვედული მხეცები გულშემწარავი
ღრიალით გამოეხმაურნენ.

გლადიატორი მძიმედ მიაბიჯებდა არენაზე, ხან შეჩერდებო-
და, ათვალთებდა დიდებულთა ლოყებს, მკლავებს დაბ-
ლა ხრიდა და შუბის წვერით ჩიჩქნიდა იმ მიწას, რომელიც
ჩამდენიმე წამის შემდეგ თავისი სისხლით უნდა მოერწყო.

გლადიატორის ახოვანმა და ვუკაცურმა გარეგნობამ გააო-
ცა მაყურებლები, მისი მარმარილოსებური უწაკლო ტანის
სილამაზით მოხიბულთა ქალებმა თავი ვეღარ შეიკავეს და
ერთმანეთს უწიარებდნენ თავიანთ გულისთქმას.

ვეფხე და გლადიატორი ღირსეული მეტოქენი გამოდგნენ.

დღევნელი წესის თანახმად მხეცებთან მებრძოლს არავი-
თარი იარაღი არ უნდა ჰქონოდა. როდესაც მაყურებლებმა
გლადიატორის ხელში შუბის ნატეხი შენიშნეს, ერხამად
იყვირეს:

— გლადიატორს რად უნდა იარაღი, ვეფხთან უიარაღოდ
უნდა იბრძოლოს!

გლადიატორმა, რომელიც შუბის ნატეხს ხელში ათამა-
შებდა, შესძახა:

— ვისაც გული ერჩის, მოხრბანდეს და თვითონ წაიღოს
ეს იარაღი.

მაყურებელთა ხმაური კიდევ უფრო გაძლიერდა. გლადია-
ტორმა ზიზღით მიმოალო თვალი სერიისათვის მოსულთ-
ხელში შეტრჩენილი „იარაღი“ ნამსხვრევებად აქცია, და
მოთლი ძალიონით გადაისროლა. ვეფხი, რომელიც ამ დროს
არენის ტყინის სვეტებზე ცხილებსა და კლანქებს იღვსავდა,
ბრძოლაში ჩაება.

ვეფხმა იგრძნო თუ არა შუბის ნატეხების შეხება, სწრა-
ვად შეტრიალდა. არენის შუაზე მდგომი განწირული მსხვერ-

პლის დანახვაზე, ელვისებური სისწრაფით გაჰქანდა. გლა-
ლატორი, რომელმაც კარგად იცოდა მხეცის პირფული თავ-
დასწმის ახმავე, სწრაფად გაწვა მიწაზე და მოწინააღმდეგის
პირველი იერიში აიცილინა. ვეფხმა ვერ შეიკავა თავი და
მთელი ძალით დაენარცხა არენის მეორე მხარეზე. პირ-
ველი მარცხით პირამეზებულ მხეცი სწრაფად წამოხ-
ტა და უფრო გაშმაგებით გაჰქანდა მსხვერპლისაკენ. გლა-
ლატორმა ამჯერადაც მოხერხებულად აიცილინა ვეფხის
თვალახმა. მხეცი მეორედ დაენარცხა მიწაზე, ვაცოფდა,
თვალთავან ციცქლს აფრქვევდა, არ მოლოდა უთლაგო
მსხვერპლისაგან ამგვარ ხრიკებს. კიდევ სცადა მოკლე ნახ-
ტომი და შესამდეც ეცვითა შიშველ ადამიანს. მაგრამ გლა-
ლატორმა შესამდეც მოატყუა ძლიერი მოწინააღმდეგე.

ვეფხი შესამდეც მოწყვეთით დაენარცხა მიწაზე, წამოდგა,
ბონუსხველი თვალებით დაუწყო გლალატორს ცქერა. გლა-
ლატორი დინჯად იდგა პირვანდელ ადგილზე, გულზე ხე-
ლები დაეკრია, თითქოს აღარავითარი წინააღმდეგობის
გაწყევას აღარ აპირებდო. ვეფხმა გადაწყვიტა, რომ სუსტი
არსება ბედს დამორჩილდა. პირდაღებული, კლანჭებდადმოყ-
როლი, კულდამართული, თვალბდასისხლიანებული, ნელი
ნახიჯით გაემართა გლალატორისაკენ. მაგრამ შეიცვალა
მოწინააღმდეგეთა როლები. ამჯერად ელვისებური ნახტო-
მით, ვეფხს გლალატორი დაესხა თავს. აღფრთოვანდნენ
მაყურებლები.

უთანასწორო ბრძოლა დიდხანს არ გაგრძელდებულა, ბო-
ლოს, როდემაც გლალატორმა კარგად მოქანცა ვეფხი და
აღარც საქრობდა გამხნევების მაყურებელთაგან, იგი დინ-
ჯად და მოთმინებით დაელოდა ვეფხის გადაწყვეტ თავ-
დასხმას.

თავის უტყუარ გამარჯვებამ დაარწმუნებული ვეფხი კმა-
ყოფილი, ყრუ ღმუილით ეცვითა მსხვერპლს. ვეფხი უქანა
ფტებზე შეტრდობდა, ბრქვალებით მაგრად ჩაეჭიდა გლალა-
ტორის შიშველ მხრებს და პირდაღებული მოემსახა მის
შესამუსკრავად, რამაც მაყურებელთა შორის შებრალებისა
თუ სიხარულის ძახილი გამოიწვია.

უცებ გლალატორმა თავი უქან გადასწია და მკლავები
რკინის სალტებელ შემოარტყა ვეფხს კისერზე, ისე ძლიერად,
რომ მხეცმა პირის ოდნავი დაღებაც კი ვერ შეძლო, რათა
ცოტა პერიო მიინც ჩახუნთებ, რომ უცხად არ გაფუდულიყო.
ვეფხის კლანჭებით მიყენებული ღრმა ჭრილობიდან გლა-
ლატორის სისხლი მოსჩქედდა, სისხლისაგან იცლებოდა, მალ-
ლონე ელიოდა, ამიტომ გადაწყვეტდა იგრებდა ღონეს, რა-
თა ერთი დარტყმით საბოლოოდ გაენადგურებინა მოწინააღ-
მდეგე. გამწარებული გლალატორი მთელი ტანით აღმწარ-
თა, ფეხის წერებზე შედგა, სულმხუთული მხეცი აწიდა,
მიწაზე მძლავრად დაანარცხა, მთელი სიმძიმით თვითონაც
ზედ დაეცა და მთელი შიგნული წაუნგრია. ვეფხს პირიდან
სისხლის ჩქერი წასკდა. მომავლდება მხეცმა თავი წამოსწია.
ერთხელ კიდევ გაიბრძოლა, მაგრამ ეს გაბრძოლება საწი-
ნააღმდეგო კი არა, სასიკვდილო იყო.

მისმა მძლავრმა კუნთებმა შეწყვიტეს მოძრაობა. ნახე-
რად ღიად დარჩენილი პირი ქვეშით ამიჯნებოდა, თვალბ-
დაუბუქული, კბილბდაკრეკილი გასუნგლებს მიედ უხუ-
ლად ეგდო არენაზე.

სამოცი ათასი მაყურებლის ერთობლივმა შეძახილმა გა-
ახნუნა გლალატორი. იგი მარად წამოდგა ფტზე, დასტა-
ცა ხელი ვეფხა მხეცის უხსლო ღმუს, აიტაცა პერში და
მბრძანებლის ლოყისაკენ ვასტყორცნა, თითქოს გამარჯვება
მიუღოცო.

ფრანგულიდან თარგმნეს მ. ქაპოტარამ და შ. ბერიძემ

ზექნიკის სამყაროში

მომრავი ქუჩა

ბავშვებო! ზოგიერთი თქვენგანი შეამჩნივდა რა სწრაფად გადააქვს ავური, სილა ან სხვა საშენი მასალა მანქანას, რომელსაც ტრანსპორტიორს უწოდებენ. თქვენ ალბად იხიცი იცით, რომ მეტროებში ჩასახვლელად მოძრავი კიბეები — ექსკალატორებია გამოყენებული. ნუთუ არ შეიძლება მსგავსი ტრანსპორტიორების მოწყობა ქალაქის ქუჩებში? ხომ არ მოხერხდება ქალაქის ტრანსპორტის შეცვლა მოძრავი ქუჩებით? ასეთი კითხვა ჯერ კიდევ მეოცე საუკუნის დასაწყისში დაებადათ ინიერებს. მაგრამ მოძრავი ქუჩების მოწყობა ადვილი არ იყო გამოდგა. გამომგონებლებს მთელი რიგი სიძინელები გადაეღობათ წინ. მაგრამ, მოუხედავად ამისა, სხვადასხვა დროს: ნიუ-იორკში, პარიზში, ლონდონში, ბერლინში სცადეს მოძრავი ქუჩების აგება, მაგრამ იმხანად ტექნიკა არ იყო საკმარისად განვითარებული, ამიტომ ეს გზები სრულყოფილი ვერ გამოდგნენ და მალე პრაქტიკული მნიშვნელობა დაკარგეს.

ახლა სამგზავრო ტრანსპორტიორების მოწყობა უკვე რეალურ საქმედ იქცა და მათი აგება ბევრ ქალაქშია განხორციელებული.

უახლოეს ხანებში ქალაქ კიევიში ააგებენ საბჭოთა კავშირში პირველ მოძრავ ქუჩა-ექსკალატორს.

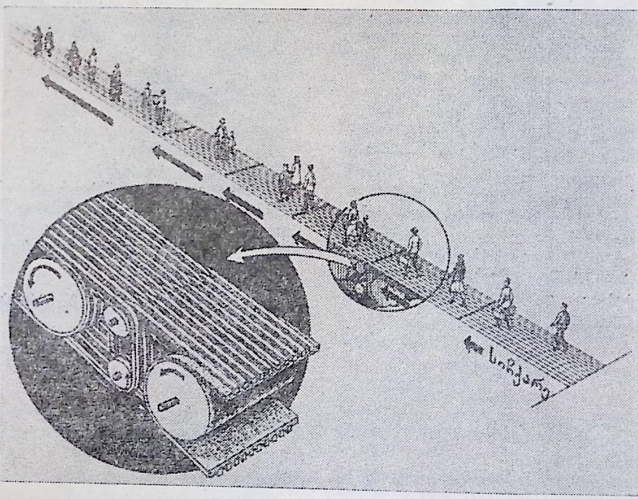
მოძრავი ქუჩა-ექსკალატორი რამდენიმე მონაკვეთისაგან შედგება, პირველი მონაკვეთის სიჩქარე შედარებით ნელია, ამიტომ ადამიანს ქუჩის უძრავი ნაწილიდან მასზე გადასვლა არ გაუძნელდება. პირველს მეორე მონაკვეთი მოსდევს, მისი სიჩქარე პირველზე გაცილებით მეტია. მგზავრი მექანიკურად გადადის მასზე. შემდეგ მგზავრს ტრანსპორტიორის მეორე მონაკვეთი ეცლება ფეხიდან, იწყება მესამე, უფრო სწრაფ-მოძრავი მონაკვეთი. ასე, რამდენიმე მონაკვეთის გავლის შემდეგ მგზავრი ტრანსპორტიორის ძირითად სწრაფ-მოძრავ ნაწილზე ხვდება. კონვეიერიდან მოსვლა ასეთივე ხერხით იოლად და დაუბრკოლებლად ხდება. — კონვეირი

თანდათან, მონაკვეთების მიხედვით ანუ, ლეგს სიჩქარეს.

მოძრავი ქუჩების მოწყობა განსაკუთრებით იმ ქალაქებშია ხელსაყრელი, სადაც ბევრი ადამრთებია.

ადვილი წარმოსადგენია რა დიდი უპირატესობა ექნება მოძრავ ქუჩებს, ქალაქის ტრანსპორტის სხვა სახეებთან შედარებით:

...ადარ იქნება საპირო ტრანსპორტის ლოდინი; კონვეირი ავტომატურად იბუშავებს; მას არ დასჭირდება: მძღოლი, გარაჟი, დეპო; ბევრად ნაკლებ ელექტროენერგიას დახარჯავს ვიდრე ტრამვაი ან ტროლეიბუსი; მისი აშენება 15-ჯერ ნაკლები დაჯდება მეტროსთან შედარებით; ამასთან მას ექნება კიდევ ერთი დიდი დადებითი მხარე: თითქმის უხმანორობა იმომრავებს და ქალაქს გაანთავისუფლებს ზედმეტი და დიდი ხმაურისაგან, რომელსაც ქუჩის ტრანსპორტი იწვევს.

მომრავი ქუჩა — ემსალატორის სქემა

ბროსომო ედინიკი

ნახ. შ. ცხადაძისა

რატომ სძინავს კურდღელს თვალდას

(ზ ლ ა პ ა რ ი)

თავდაბოლოდ დედამიწაზე არავინ იცოდა თუ რა იყო შიში, ის საღრავ სიბნელეში თვლებდა თავისთვის და დღისით გამოსვლას ვერ ბედავდა.

ერთბელ ღამემ მოიბოძა ის თავისი აგზნაანი მოცოქეული და უთხრა:

— რას მობუზულხარ ერთ აღვილას ასე უსაქმოდ, წაღი, შეშოიარე მთელი ცა და სნეულთი და, ვინც კი შეგზვდება, ყველას თვალსა და გულში ჩაუძვებრი, დიბორჩილუ.

ეს რომ მზემ გაიგო, უზომოდ განრისხდა, მაშინვე გაღმოდდა ცის კიდულე და ღამეს ცეცხლის ისრები დაუშინა, თანაც ყველა ცოცხალი არსება გააფრთხილა: ის ღამის უწორ არსება — შიში — ახლას არავინ მიიკაროს, თორემ სასტიკად დაესჯიო.

შიშმა მიიწე თავისი არ დაიშალა. მზეს ღრუბლები ჩამოეფარა თუ არა, გამოძვრა ბნელი საღამოდან და დაიწყო წაწეული. პირველდ მთას მიაღდა და თხოვა:

— მთო, მაღალო, უძლეველო, სიცივისაგან სული მძვრება, შემიბარე, გამიღე კარი, შემიშვი შენს სამფლობელოში, რასაც არ გაჩვებ, არაფერს გავწე.

— ჯერ მითხარი ვინა ხარ და მერე შეგისრულებ თხოვნას, — მთუო მთამ.

— მე შიში ვარ, ერთბიწო, უხვებელი არსება, ჩემს თვლებს ძილი არ ეცარება, თანაც ყველაფერს შორიდან გამწვავი. რაცა მე შენთან ვიქნები, ყოველჯერ საფრთხეს წინასწარ შეგატყობინებ და არაფერი დავიშვებდა.

— მიგვლი ვინცა ხარ და რა სიყვითისისაც მოსულხარ. შენ გინდა გულში ჩამიჯდე, შეგამიწო, ნიავე გრივალად მომაჩვენო, ნაპერწკალი — მუხალ, ნაკადული — ნიაღვრად და მეც ყოველ წუთში ავკანაყლდე, მვესკნელში ჩავმვრე, დავიბალო. არა, მე ნავ ჯილავისა არა ვარ, მთა შიში ვინ გავიანა, მე რომ შენ შემოვიშვებ, რას იტყვიან: ქარი, გრივალი, გულმბნაანი ღრუბლები, დღვამა, ნიაღვარი, გირჩევნია ახლავე გამეტალა აქედან, თორემ ამ კლდეებზე სულს გავადრთობინებ! — დაიქუხა მთამ ისე მჭისედ, რომ

ხეებმა გუგუნი ასტებეს და მწვერვლებიდან ლოდებმა იწყეს ცვენა...

შიში კიდევ უფრო მოიბუხა, დაბატარავდა და კულამოქცეული გაუდგა გზას.

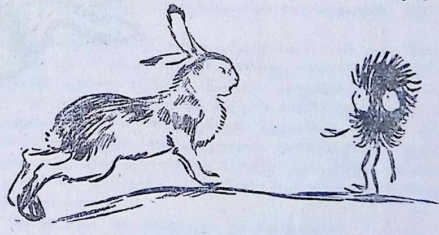
ბევრი იარა, თუ ცოტა, ერთგან ლერწმინაში მძინარე ვეფხს წაწყდა; თანაც მაშინვე შენიშნა, რომ ქვევიდან ერთი უშველებელი ნაცრისფერი ტახი მიდოდა, ვეგბა თეთრ ეშვებზე ილესავდა და დორბლას ჰყრიდა.

შიშსაც ეს უწოდდა — ერთ მათგანს მაინც დავიბორჩილებო, ფეიქობდა და ბრძოლის დაწყებას უცდიდა. არ გასულა დიდი ხანი რომ, ვეფხი ელდანაცემივით წამოფარდა, პირდაპირ ტახს ეცა და რამდენიმე ტორის მოქნევით მიწაზე დაანარცხა.

შიში გამარჯვებულ ვეფხს წინ მიეგება და უთხრა:

— რა ხიფათი აიცილე თავიდან, ცხოველთა გოლიათო, კიდევ კარგი, რომ დროზე გაიღვიძე, თორემ ის ბინძური ტახი მძინარეს რომ დაგცემოდა, იმის ეშვებს ვერ გადაურჩებოდი.

მე რომ მუდამ შენთან ყოფნა შემეძლოს, არასოდეს საფრთხეში არ ჩავარდებოდი. მე ძილი არ მეკარება თანაც ყველაფერს შორიდან გამჩვენე, შემეშვი შენი თვალს

— იქნებ ეს მაინც გავაბრჩევო, — გააფიქრა შიშმა და დაუწყო კურდღელს ლაქუტი.

ქუთუთოს ქვეშ, ამით ვერაფერს იგრძნობ, სამაგიეროდ მე დიდად დაგეხმარებდი ყოველ გასაპარში.

— ჯერ მთხარა, ვისა შეილა ხარ, შონისა თუ ლამისა და მერ დღგრად ნებას, — უთხრა ევეზნა.

— მე შენი ვარ, ღამის შეილი, — დაიკრევა მან საცოდავად და თან მობუზნა.

— როგორ, შენ ხარ ის არამკითხე შენი, ყველგან რომ დაწანალებ და ბრძვეებს ამინებ? გინდა ჩემთან მოიკანო, ცოცხალი ფხვანე ანაკანგლო, გავიქცე, ქვეყნებში ჩაეჭვრე და დავიხლო? გამშორდი აქედან, შე წუნჯალო! ევეზნა და შენი ვინ გაიგონა? — დაიბრიალა ცხოველთა გოლიათმა.

შეიმა ახლა კიდევ უფრო დაბატარავდა და ლბემჭვრალა-სავით გაიბარა. გაიარა ტყე, ველო, გადაიარა მთებში და მისადაც ერთ თვალწუწვედ ზღვდა.

— უძეგველო, უძირა და უნაპირა ზღვაო, — მიმართა შონმა ახლა ამ უძველესელ წყალს, — ასევე ლურჯი ტალღები, გაადე შენი ქვეყნების კარი და ჩაშოვი, ძალიან მინდა ვნახო ვინა ცხოვრობს შენს ფსკერზე. ვიცი აქ უშუაწინით სიხნულა, მაგრამ იმისი არ მერიდებდა. მეც სიხნელის და ღამის შეილი ვარ — შონი.

— რაო? — ამოქუთხა ზღვა, — შენა ხარ ის უშნო არსება — შენი — წუნჯალო ღამისა და სიხნელის გამოგზავნილი? ჩემ ქვეყნებში რღმედ ვერაგინ ჩასულა და შენ გინდა ჩახვიდე? შონი! ჰა, ჰა, ჰა, ჰა, ზღვა და შენი ვინ გაიგონა, რას იტყვის ჩემი დედა — მთა, რომელიც ჩანს ჩვერების ძუძუს მაწვეებს, ელვასთან და მებთან ბრძოლით მაკაუებს. წაღი, დამეკარგე აქედან, თორემ, თუ ჩემი ტალღების გრავალი გამოვალვიდე, დეღამიწუზე შენი ხსენება აღარ დარჩება...

აბა შენი იმხელა ზღვასთან რას გაბდებოდა, ქვანაკარავით გაბრუნდა და წავიდა. ბევრი იარა, თუ ცოტა, მიადგა ერთ უღრან ხეობას. იმ ხეობაში ქარი-გრივალი იყო შავი ნისლივით ჩამოწოლილი, გამოქვაბულის ტოლა პირი დევლო, ცისარტყელისოდენა თვალის ჰქონდა, წვერ-უღვამის ნისლივით ჰქონდა გაწეული, ეძინა და ისე წმინდად, რომ მთელი ტყე შეთავადა და ირხეოდა.

— ეს მანაც თუ დავამორჩილე, მერე არა მიმავს, — იხუტემა თავი შონმა და ცხვირწინ ჩამოუჯდა. ქარი-გრივალმა, გამოიღვინა თუ არა, ერთი ისეთი ამოიქმინა, რომ გრძნობა-დაკარგული შონი ცხრამათასიქით გადავარდა. ცოტა ხნის შემდეგ შონი იქ ახლა ერთ გოლიათს წააწყდა. ის მდინარის ნაპირს ლოდზე იყო ჩამომჯდარი, ერთ ხელში შუბი ეჭიბრა, მეორეში — ღამისად ღარბატული ლურჯა ცხენი, და ფეხრებს მისიკეობდა.

შონი ახლა იმას აედევნა, ცდილობდა როგორმე ჩასძვრიხ მთადა თვალში, გულში, მაგრამ აბა რას გახეხებოდა... ვოლიათი იქვე სულ მცირე ხანში სამ უძველესელ ვეფხს წააწყდა, დაიწყო საშინელი ბრძოლა, ორს ისრით გაუხო. მკერდი, მესამე ხელში აიტაცა და დაახრია.

შონი შორიდან შეჭურბულა გოლიათს ატაკებულეს და ვოლიატული. ბრძოლის დამთავრების შემდეგ მისთან ახლის მისვლაც კი ვეღარ გაბედა, ისე გაიბარა.

იქიდან წამოსული ახლა კურდღელს შეხვდა.

— იქნება ეს მანაც ვაგაბრავყო, — გაიფიქრა მაწანწალა შონმა და დაუწყო კურდღელს ლაქუცა:

— კურდღელო, ნეცხკენებია, ფეხმარლო, კბილდანილო, ბევრი გემტრება, თანაც თავის გადასარჩენად სწრაფი ფეხების მტრთა არაფერი გაბაღია, მაგრამ სისწრაფე ყოველთვის ვერ გიმშველის, თუ სიფხვრე თან არ გახლავს. ამ სიყვითეს მე მოგანებებ და, თუ ნებას დამრთავ, მუდამ შენთან ვიქნებო. მე შენი ვარ — უფნებელი, ერთბაშე, შემაწე შენი თვალის ქუთუთაში, სულ მცირე კუნძულში ისე მივაყუევები, რომ ვერცე იგრძნობ. სამაგიეროდ, მე არასოდეს დადიხინებ, საფრთხეს შორიდანვე შეგატობინებ...

შონის სიყვ კურდღელსაც გაცივლიო ჰქონდა, დედა მზისაგან ისიც გაფრთხილებული იყო: ახლოს არ მიიკარო, მაგრამ გაბრავყო საცოდავი — თავისი ღრმში თათებით გადაიწია თვალის ქუთუთებით და შეუშვა მაწანწალა შონი.

ამავე წუთში სრულიად გამოიცვალა კურდღელი: გაუფართოდა თვალბო, აუფორიკადა გულო, აუკანალა მუხლუმი, ყველაფერი ავად მოეჩვენა, ერთ ადგილზე ვეღარ ისვენებდა, ერთბაშე ფხვ და — გაბრდა... შონსაგან აფორიკებული კურდღელი ისე დიდიდა, ისე, რომ შუნდლისას ძალი მოერია, შეჭრა ერთ ბუჩქში, უნდა დაიძინოს, მაგრამ თვალბო ვეღარა ზუქავს, — ქუთუთები აღარ იხურება. თათებით კნაღამ ჩამოიგოჯა, ეწევა ერთბაშეისკენ, მაგრამ მანაც ვერაფერს გახდა... დარჩა თვალბო დია და ასე უგემურად ჩაეძინა. ეს კიდევ არაფერი, იმ ბუჩქში ერთმა სხვიმა ჩაიხიდა და ნახა, რომ კურდღელს თვალბოს ეძინა, მაშინვე გაოცებული გაბრუნდა დედა მზესთან და მოახსენა...

მე მაშინვე მიხვდა რაც დამართა ცანკარა კურდღელს. გაბრზებულმა ისე მაგრა აღწია ყურები, რომ სულ ტყავტყვი დიწყო და თანაც უზომოდ დაუგრძელდა.

დარჩა იმდღიდან მოცილებული საცოდავი კურდღელი ასე მშონარა, მუდამ თვალბო და ყურბრქელი.

კალენდრის თავგადასმალი

საუკუნეები დასკინდა კაცობრიობას ვიდრე ისწავლიდა დროის გამოთვლას. თავდაპირველად ეს გამოთვლა მეტად პრიმიტიულია, არასწორად სწარიობდა. დროთა სვლაში იგი თანდათან გაუმჯობესდა და დაწესდა განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც განვითარდა ასტრონომია, — მეცნიერება ციურ მნათობთა შესახებ. მხოლოდ ასტრონომიაში მოგვცა საშუალება გვეცეთ ზუსტი პასუხი კითხვებზე „რომელი საათია?“ ან „რა რიცხვაა დღის?“

პირველყოფილი ადამიანი წლის მსვლელობაში ერთგვარ კანონზომიერებას ხედავდა. იგი ამჩნევდა რომ გარკვეული დროის შემდეგ მოდიოდა თოვლი, შემდეგ იგი ღნებოდა, იწყებოდა წყალდიდობები, წყალდიდობებს სიცხეები მოსდევდა, შემდეგ ისევ ხანგრძლივი წვიმებისა და სიცივეების პერიოდი ღვებოდა და ბოლოს ისევ თოვლი მოდიოდა. ყოველი ახალი დროის დადგომისას პირველყოფილი ადამიანი ამოკეთდა ხოლმე ხუჩე პატარა ნიშანს, რომელთა საშუალებით შეეძლო გამოეთვალა რამდენი გვიდა გაზაფხული, ზაფხული და ზამთარი. დროთა განმავლობაში ადამიანი ხედავდა, რომ ზამთრიდან ზამთარამდე, ანუ წელიწადში ძალზე ბევრი დღეა და საკირა მისი აღრიცხვა.

მაგრამ როგორ მოქცეულიყო? მან უნდა აღემა მიაცია ციურ მნათობებს, განსაკუთრებით კი მთვარის ყოველდღიური ცვლის ლამაზმა სურათმა მიიხიდა იგი. მთვარის ერთდა-ერთად სურათი, ანუ როგორც იტყვიან მთვარის ფაზა, მგორდება შედარებით მოკლე დროში, ისე რომ, ადვილი ხდება დღეების გამოთვლა და მისი დამახსოვრება. ასე წარმოიშვა დროის კიდევ ერთი ახალი დანაწევრება — თვე, ანუ დრო, რომელიც სჭირდება მთვარის ერთდა-ერთად ფაზის გამეორებას.

მთვარის თვის ხანგრძლივობა ასტრონომების მიერ დღეს ზუსტად არის გამოთვლილი და ისე განსაზღვრება 29 დღე-ღამით, 12 საათით, 44 წუთით და 2,9 წამით — ანუ დაახლოებით ოცდაცხრანახევარი დღეღამით.

ცის პირველმა დამკვირვებლებმა დროის გამოთვლა თვეებით დაიწყეს და მთვარის თვის ხანგრძლივობა 29 დღით განსაზღვრეს. მაგრამ სულ მალე დარწმუნდნენ, რომ თუ ასეთ ნაირად იანგარიშებდნენ, მაშინ ერთი წლის შემდეგ მთვარის ფაზის ცვლა თვის 1-ლი რიცხვიდან 7 რიცხვზე გადაინაცვლებს, ხოლო თუ თვეს 30 დღით განსაზღვრავდნენ, მაშინ მთვარის ფაზის ცვლა უკუდამა წარმართებოდა. ყოველივე ამის გამო მათ ისწავლეს თვეების ხანგრძლივობის 29 და 30 დღით განსაზღვრა, ისე რომ მთვარის ფაზის ცვლა ემთხვეოდა ყოველთვის თვის პირველ რიცხვს.

საუკუნეების მანძილზე მსოფლიოს ხალხებში მრავალგვარი კალენდარი წარმოიშვა. მათ შორის ყველაზე უფრო სპირა სპირა: — მთვარის, მზის და მზე-მთვარის კალენდრებია ცნობილი.

მთვარის კალენდრის მაგალითს წარმოადგენს მაჰმადის კალენდარი. ამ კალენდრის მიხედვით თვეთა ხანგრძლივობა განისაზღვრება 29 და 30 დღით, ისე რომ, ყოველი თვის პირველი რიცხვი ემთხვევა ცაზე „ახალი მთვარის“ გამოჩენას. ხოლო წელიწადი ხან 354 დღეს ითვლის, ხან — 355. ე. ი. 11 დღით ნაკლებს, ვიდრე ჩვენი. ასე რომ მაჰმადის კალენდრის მიხედვით მუსლიმანური ახალი წელი, ჩვენს კალენდრისთან შედარებით დგება ყოველთვის 11 დღით აღრე, ვიდრე გასულ წელს. წარმოვიდგინოთ, რომ მუსლიმანური რომელიმე ახალი წელი დაუახლოვდა ჩვენს ახალ წელს, ე. ი. დეკემბერს, მაშინ სამი წლის შემდეგ მათი ახალი წელი გადაინაცვლებს ნოემბრის ბოლო რიცხვებში და ასე შემდეგ. ბოლოს როცა გავივლით 33 წელი, მაშინ მუსლიმანური ახალი წელი კვლავ დაუახლოვდება ჩვენს ახალ წელს. მაგრამ ამ ხნის განმავლობაში გავა მუსლიმანური არა 33, არამედ 34 წელი.

მზე-მთვარის კალენდრის მაგალითს ებრაული კალენდარი წარმოადგენს. მას ახლა რელიგიური დღისასწავლების გამო-სათვლელად იყენებენ. ეს კალენდარი რთულია. მასში არის წლები მთვარის 12 თვისა და აგრეთვე მზის კალენდართან შესთანხმებლად ემთხვეა მე-13 თვე. ამ კალენდრის მიხედვით ყოველი თვის პირველი დღე უნდა იყოს „ახალი მთვარის“ გამოჩენის, ხოლო ახალი წელი ყოველთვის შემოდგომის დღეებში დგება, ჩვენს კალენდრის მიხედვით სექტემბერში ან ოქტომბერში.

ჩვენი თანამედროვე კალენდარი თავის საწყისს რომაელ-ბისავან იღებს. რომაელები დიდი ხნის განმავლობაში მთვარის კალენდრის მიხედვით ცხოვრობდნენ და მათი წელიწადი 355 დღისაგან შედგებოდა. აქვე უნდა ითქვას, რომ ასტრონომიული წლის ზუსტი ხანგრძლივობა განისაზღვრება 365 დღით, 5 საათით, 48 წუთით და 46 სექუნდით. როგორც ვხედავთ რომაული კალენდრის წლის ხანგრძლივობა დაახლოებით 10 დღით ნაკლები იყო ასტრონომიულ წელიწადზე და ამიტომ ყოველი 2-3 წლის შემდეგ წლის დროების დასაწყისს სხვა თვეებში გადადიოდა, ხოლო როცა ეს ხდებოდა, მაშინ რომელიმე წლის ხანგრძლივობას მოუმატებდნენ მე-13 თვის.

წლის ხანგრძლივობის ასეთი ცვალებადობა არ იყო ხელსაყრელი და ან 46 წელს ჩვენს ერამდე, რომის სახელმწიფო მოღვაწემ იულიუს ცეზარმა ჩაატარა კალენდრის რეფორმა. იულიუსს უნდოდა უბრალოდ შეეტანა რომში ეგვიპტური კალენდარი, რომელიც 365 დღისაგან შედგებოდა. მაგრამ ასტრონომმა სოზიგენმა უარის ეცხარს დღეუსტტებინა ეგვიპტური კალენდარი და ყოველი მეოთხე წლის ბოლო თვისათვის (მაშინ თებერვალი ითვლებოდა ბოლო თვედ) მიემატებინა თითო დღე.

მაგრამ რაში მდგომარეობდა ეს შესწორება? როგორც უკვე ვთქვამთ, ასტრონომიული წლის ხანგრძლივობა, ანუ დედამიწის ერთი სრული შემობრუნება მზის ირვლივად, განისაზღვრება 365 დღით, 5 საათით, 48 წუთით და 46

სიკუნდით. ეგვიპტური კალენდარი ამ 5 საათს, 48 წუთს და 45 სიკუნდს არ ანგარიშობდა და აი, სწორედ ეს დრო დაამრგვალა სოზიგენმა 5 საათამდე, რადგან იგი ყოველი მეოთხე წლის ბოლოს იძლევა ერთი სრული დღეღამის და ემატება წლის ხანგრძლიობას. ეგვიპტური კალენდრის ასეთი შესწორება თითქმის სპობს განსხვავებას. მხოლოდ ამიტომ ვაძნობთ ახლა რომ წელიწადი ხან 365 და ხან 366 დღისა-გან შედგება.

შედგენში 365 დღიან წელიწადს ეწოდა უბრალო წელი, ხოლო 366-იანს—ბეიანი.

ახალი კალენდარი, რომელიც იულიუს ცეზარის სახელს ატარებს იგივე რასაც დღეს ძველი სტილი ეწოდება.

შორეული წარსულში რომაელები ახალ წელს ვაჯაფუხვლად იწყებდნენ და თვეებს კი უბრალოდ, რიგის მიხედვით ნომერავდნენ. ახალი წლის პირველი თვედი თვედობდა ის, რომელსაც ახლა მარტი ეწოდება. საბოლოოდ ნომერიანი სახელები შემოირიგა მხოლოდ ოთხ თვეს — მეშვიდედან მეათეს ჩათვლით. ასე მაგალითად; ოქტომბერი დათინურად (ი. ე. რ. მართლად) ნიშნავს „მეჩვი თვეს“. დანარჩენ თვეებს სახელები შეეცვალა და ოთხს ლეიტობის სახელით ეწოდა — იანუხი, მარხი, მაიი, იუნონა და კიდევ ორი — ოულიუს ცეზარის და მისი უფლისწულის ავგუსტის — სახელებს ატარებს. რაც შეეხება თებერვალს და აპრილს, მათი სახელების წარმოშობა ზეურჯკობით დაუდგენელია.

თვადამრგვლად თვის დღეების რაოდენობა ისეთი არ იყო, როგორც დღეს გვაქვს. ასე მაგალითად; ნაიკან წელიწადში თებერვალი 30 დღისაგან შედგებოდა ხოლო უბრალოში კი 29. როცა ნომერიანი სახელებს სცვლდნენ და ერთ-ერთს ავგუსტის სახელი უწოდეს, მაშინ დაუწყებენ, რომ მისთვის მიეძღებინათ ერთი დღე, რათა იულიუს ცეზარის სახელების თვის გათანაბრებოდა. ეს ერთი დღე აიღეს და თებერვალს მოაკლეს, ამის შემდეგ თებერვალი ხან 28 და ხან 29 დღეს ითვოს.

სხვათაშორის თებერვლის თვის დღეთა ასეთი მეტაკალენბობის საუფქველზე ხალხში მრავალგვარი გამოცანა შეიქმნა. აი ერთი მათგანია; „პაპამ შევიღებოდა მოიხმო და უთხრა: „ხვამეგობო მე 100 წლისა ვარ, ცხოვრების მანძილზე ჩემს დაბადების დღეს ყოველთვის აღენაშნავდი ხოლმე. ცხადია ამ ხნის განმავლობაში დაბადების დღე 100-ჯერ უნდა გადამხდებოდა, მაგრამ აღმოჩნდა რომ მხოლოდ 25-ჯერ მეწვიენ ჩემი ახლობლები დაბადების დღის მოსალოცად. აბა მითხარით რატომ მისხდა ეს?“ თავდაპირველად ბავშვებმა ვერაფერი ვერ გაიგეს, მაგრამ შემდეგ სიკლავ-კისხით შემოგვფიქვნენ და უთხრეს: „პაპამ! დღე ნაკიან წლების 29 თებერვალს დაბადებულსაერ, ეს დღე კი ოთხ წელიწადში ერთხელ დგება. ასე რომ 100 ვაყოფოდი 4-ზე იქნება 25; და შენს მიერ აღნიშნული დაბადების დღის რაოდენობაც სწორია; მეტჯერ ვერ გადაიხილდა!“

ხშირად იკითხავენ „რომელი წელიწადი დაიწყო ჩვენი წელიწადრიცხვა, ნუთუ პირველიდან?“ ძველ რომში წელითარცხვა-

ვა სხვადასხვაგვარად სწარმოებდა. ასე მაგალითად წლების ითვლიდნენ „რომის დაარსებიდან“. (თუც უზუსტად „საბაგის“ იცოდა რომის დაარსდა იგი). წლების რომაული თვლა მას შემდეგვე გრძელდებოდა როცა დაეცა რომის იმპერია. მხოლოდ მაშინ, როცა „რომის დაარსებიდან“ გავიდა 1284 წელი, სწავალულმა ბერმა დონისებ წამოაიჭრა წინადადება: წელითარცხვა „ჩქრისებ დაბადებიდან“ დაიწყო. ყოველგვარი დასასტყობის გარეშე მან გამოაცხადა, რომ ქრისტე 522 წელს დაიბადო.

ამგვარად ჩვენი წელითარცხვა, ანუ „ჩვენი. ერა“, ისევე პირობითია, როგორც ებრაელთა რელიგიური ერა. ისინი თავიანთ წელითარცხვას „სამყაროს გაჩენიდან“ ანგარიშობენ, მაგრამ ერთსადაცვე წელსაც არ სახელებენ: ხან 6884 წელს ენგვარსებოვნენ, ხან 3483 და ხან 3761. ამ თარიღებს შორის ყველაზე უფრო სარწმუნოდ 3761 წელი მიჩანიათ. დაფუძვნი, რომ სამყარო მართლაც 3761 წელს „გაჩნდა“ ჩვენს ერამდე, მაშინ ებრაელთა თარიღს მიხედვით ჩვენი 1956 წელა წარმოადგენს 5717 წელს. სხვათა შორის აქვე უნდა იქნას, რომ სიცოცხლე დედამიწაზე გაცილებით ადრე გაჩნდა, ხოლო თვით პლანეტა დედამიწა, კიდევ უფრო ადრე, მრავალი მალოარიდ წლის წინ ჩამოყალიბდა.

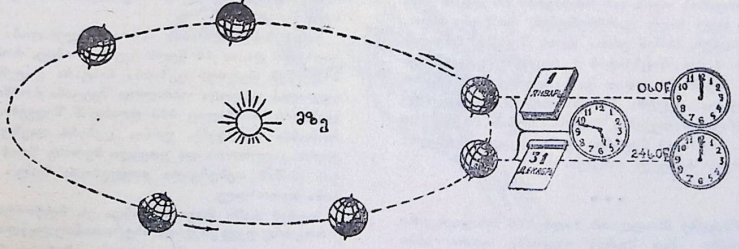
•••

იულიუსის კალენდარი მთლად ზუსტი არ არის. იგი ასტრონომიულ წელიწადზე 11 წუთით და 14 სიკუნდით მეტია. მართალია ეს განსხვავება ძალზე მცირეა, მაგრამ მას მაინც შეუძლია გადაადგომის წლის დღეების სხვა რიცხვებზე. ასეთი სხვაობა 128 წლის შემდეგ იძლევა ერთ დღეღამეს, ხოლო სამდღიანი სხვაობა რომ მივიღოთ, ამისთვის საჭიროა გაიაროს დაახლოებით 400 წელმა. ასე მაგალითად; 335 წელს ჩვენი წელითარცხვით, როცა ნიკოესის ტაძარში პირველად იქმნებოდა ქრისტიანული კალენდარი, მაშინ სავაფუხვლო ბუნიიათ, ანუ დღეღამის ტოლობა, 21 მარტს დგებოდა. საუკუნეების მანძილზე შემაჩინეს რომ ბუნიობა კალენდარს ადარ ემთხვევა. XVI საუკუნის მეორე ნახევარში განსხვავება შეადგინდა 10 დღეს და სავაფუხვლო ბუნიობა 11 მარტს იწყებოდა, ხოლო კალენდარი 21 მარტს.

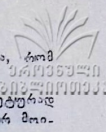
მართალია, იულიუსის კალენდარი არც თუ იგი უხეშო შეადგომით ანგარიშობდა წლის ხანგრძლიობას, მაგრამ იგი მაინც ჩაითვალა უფარვსად ეკლესიის მსახურების მიერ და XVI საუკუნეში კვლავ ჩატარდა კალენდრის რეფორმა, რომელმაც იულიუსის კალენდარი შეცვალა ახალი სტილით, ანუ ეგრეთწოდებული გრიგორიანული კალენდრით.

•••

ნიკოესის ტაძრის წესების მიხედვით, რელიგიური დღესასწაულის — აღდგომა უნდა აღნიშნულიყო სავაფუხვლო ბუნიობის შემდეგ, სავსე მთვარის პირველი გამაჩნდის შემდეგ პირველ კვირა დღეს. როცა ნიკოესის ტაძარი ამ წესს ადგენდა, მაშინ აღნიშნული დღე მოდიოდა 21 მარტს და ამ წესის შემდგენელთა ევონათ, რომ ეს ყოველთვის ასე იქნებოდა. მაგრამ იულიუსის კალენდრის მრავალსაუკუნოვანი სხარების შემდეგ კათოლიკური ეკლესიის მოღვაწეებ-

აღდამიწის ერთი სრული შემობრუნება მზის ირგვლივ განისაზღვრება 365 დღეღამით, 5 საათით, 48 წუთით და 46 სიკუნდით.

მა შეგმინეს, რომ ადღგომის დღესასწაული იმართება არა დანაშაულს დღეებში, ე. ი. ანტროპომიული ვაჭაფულის დასაწყისმა თანდათან გადაიხაცლა 11 მარტისკენ, ხოლო წესი უცვლელი დარჩა.

ადღგომის დღესასწაული, ჩემოდნად ახლო უნდა ყოფილიყო ვაჭაფულის დაწყებასთან, თანდათან შორდებოდა მას და ვადიდოდა წაფულებში. ეს აზრები ძალიან აწუხებდა საეკლესიო მოღვაწეებს; მაგრამ ნიკოლის ტაძრის წესების შეცვლა მათ არ შეეძლოთ. დაიბადა აზრი: შეცვლილიყო თვით დღეების თვლა, ანუ კალენდარი. ამ მიზნით 1582 წელს, რომის პაპმა, გრიგორი XIII, ანტროპომიებისა და სასულიერო პირთაგან შემდგარი კომისია მოიწვია, რომელმაც მოიწონა იტალიელი დიპლომატი წინადადება კალენდრის შესწორების შესახებ და პაპის დეკრეტით ეს შესწორება შეტანილ იქნა ყველა კათოლიკურ ქვეყანაში.

კალენდრის შეცვლა შემდეგნაირად მოხდა: ნაბრძანები იქნა, რომ 1582 წლის 4 ოქტომბრის შემდეგ ჩაითვალოს არა 5, არამედ 14 ოქტომბერი, ე. ი. გაუშვათ მთელი 10 დღე. ამით შესწორდა 1200 წლის განმავლობაში დაშვებული შეცდომა და 1582 წელს სავაჭარული ბუნიობა კვლავ 21 მარტს დაუბრუნდა.

ახალი კალენდარი თანდათან შევიდა ყველა კულტურულ ქვეყანაში. ყველაზე გვიან თურქეთმა (1927 წელს) მიიღო, და კიდევ უფრო გვიან (1928 წელს) — ეგვიპტემ.

მეფის რუსეთში ახალი კალენდრის მიღების საკითხი რამდენჯერმე წამოიჭრა, მაგრამ მართლმადიდებლური ეკლესია შიშობდა, ვაი თუ ადღგომის დღესასწაული ებრაელთა რელიგიურ დღესასწაულს დაემთხვეს.

დღი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ, 1918 წლის 1 თებერვლიდან, ჩვენში დაუყოვნებლივ იქნა შემოღებული ახალი სტილი. ამ დროისათვის განსხვავება ძველ და ახალ სტილს შორის ცაშვები დღით გაიზარდა.

როცა ჩვენში ახალი წელთაღრიცხვა ანუ გრიგორიანული კალენდარი იქნა შემოღებული, მაშინ 1918 წლის 1 თებერვლის მაგიერ დაიწყო თვლა იმავე წლის 14 თებერვლიდან. მის ნაცვლად 15-და ასე შემდეგ. დღეების სახელწოდებები იგივე დარჩა.

სწორად ამბობენ: ახალი სტილი სწორია, ხოლო ძველი კი არა, იმიტომ რომ შეცნობებამ დაამტკიცაო, რომ სახლის ცდ-

ბოლო და 14-ის მაგიერ გულტურკელოდ ამბობდა, რომ დღეს პირველიაო.

რასაკვირველია ეს აზრი სწორი არ არის. ახსოვდეთრად ზუსტი კალენდარი მსოფლიოს არც ერთ ქვეყანაში არ მოიძებნება. უფრო მტკი: ყველა ისინი სხვადასხვაგვარად აღნიშნავენ წელთაღრიცხვას, წლის დასაწყისს და დღეების დასაწყისსაც კი.

ყოველივე ამის გამო, საკითხი კალენდრის რეფორმის წატარების დღისათვის ჯერ კიდევ პირველ მსოფლიო ომამდე დასვა, მაგრამ იგი ომმა შეაჩერა. შემდეგ კი ეს საკითხი ერთა ლიგაში წამოიჭრა, ხოლო ამჟამად, ინტელის ინიციატივით გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაშია შეტანილი.

კალენდრის ახალი სისტემის პროექტი თითქმის იგივეა, როგორც ჯერ კიდევ 1894 წელს მ. მასტროლინი წარადგინა იტალიაში. პროექტმა გაერთიანებული ერების სამდივნოს და ეკონომიური და სოციალური საბჭოების მიერ დადებითი შეფასება მიიღო.

ახალი კალენდრის მიხედვით წელიწადი იყოფა ოთხ თანატოლ კვარტალად, ხოლო თითოეული კვარტალი სამი თვისაგან შედგება, ისე რომ კვარტალის ყოველი პირველი თვე 31 დღეს ითვლის, ორი მომდევნო კი — 30.

ყოველი კვარტალი კვირა დღით იწყება და შაბათით თუვდება. წლიდან წლამდე გარკვეული თარიღი შეუცვლელად ემთხვევა ერთიანდღევე დღეს. ასე მაგალითად: ახალი წელი ყოველთვის კვირა დღით იწყება.

ვიზიდან ოთხი თანატოლი კვარტალი შედგება 52 კვირისაგან, ანუ 364 დღისაგან, და წლის 365-ე დღე აკლდება კვირის დღეებს, ამიტომ ეს უთაროდ ღვე გათვალისწინებულია გამოცხადდეს საერთაშორისო დღესასწაულად — მშვიდობის დღად. ნაკიან წელიწადში კიდევ ერთი უსახელო დღე შევა 30 ივნისსა და 1 ივლისს შორის.

ამჟამად მსოფლიოს ქვეყნებში მიმდინარეობს მუშაობა რათა 1961 წლის 1 იანვრიდან გაუქმდეს ყველა ქვეყნის კალენდარი და შემოღებულ იქნას მსოფლიოსათვის ერთი, საერთო კალენდარი. ახალი კალენდრის პროექტი უნდა ვანიხილოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში.

თ. სანბარსი

ა ვ ლ ა ნ უ რ ი ჰ ი ძ ა ი ა თ ე ბ ი

ფ ა რ ნ ი ა ნ ი ბ რ მ ა

ღამით ბანარში ბრმა მოდიოდა. ერთ ხელში ფარანი ეჭირა, მეორეში — დოქი. ხალხი დასცინოდა:
 — შენ ხომ ბრმა ხარ, რად გინდა ფარანი?
 ბრმამ უპასუხა:
 — ფარანი მე კი არა. თქვენ გჭირდებათ. ახლა ბნელა, ღმერთმა იცის, იქნებ ღამეჯახთ და დოქი გაშატეხოთ!

ს ა ზ რ ი ა ნ ი ს ტ უ ღ ე მ ე ბ ი

ერთხელ სტუდენტს ჰკითხეს:
 — რა ჰქვია ხბოს არაბულად?
 სტუდენტი ცოტა დაფიქრდა და შემდეგ უპასუხა:
 — წარმოიღვინეთ, არაბულად სიტყვა „ხბო“ არ არსებობს. აი, როდესაც იგი წარმოიზრდება, მას ძროხას ეძახიან.

თარგმნა მ. ლაშვირაშვილიამ

როგორ წარმოიშვა ხორბალი

ხორბალი — ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კულტურაა მთელ მსოფლიოში. ის აღმართის მთავარ საკვებ პურულ მცენარეულ წარმოადგენს. ზღვის მარცხელის შემადგენლობაში შედის: 8-24 პროცენტი ცილა, 53-70 პროცენტი სანაჩეხელი, 1,5 პროცენტი ცხიმოვანი ნივთიერებები, 1,7 პროცენტი მარილები და 3 პროცენტამდე ცელულოზა. ამრიგად იგი შეიცავს ყველა იმ ნივთიერებას, რომელიც აუცილებელია აღმართის ორგანიზმისათვის.

გარდა იმისა, რომ ხორბალი აღმართის მთავარ საკვებს წარმოადგენს, მას სხვა მხრივაც იყენებენ: მისგან იღებენ სახამებელს, წებოვანს, დესტრანს, ცხენს, რაც ასე საჭიროა სპონსოებისათვის. ზორბლის ქატი საჭიროს კარგ საკვებ წარმოადგენს, მის ჩაოსს კი საშუალება წარმოებაში აქვს გამოყენება, როგორც საჭირო მასალის კალათებისა და ქუდებისათვის. გარდა ამისა ჩალს ქაღალდის წარმოებაშიც იყენებენ.

გარეშე, ამოლიადა მცენარე. შემეჩნია რა მცენარის თესლს ასეთი უნარი, აღმართში თვით იწყო მისი თესვა. თესვად, რა თქმა უნდა, თავისი საცხოვრებელი ადგილის ახლამასლო.

არქეოლოგიის მონაცემები მოწმობენ, რომ ჯერ კიდევ ქვის ხანის პერიოდში არსებებდა მიწათმოქმედება. მისასაღებამ იცოდა ფეხლისა და საკვების დამზადება. არქეოლოგიურ მასალებში გულტურული მცენარის ნარჩენების გარდა ამოიხეილია ხელსაფეხებიც, სართავი და საქაფი იარაღები, რაც იმის მაჩვენებელია, რომ მიწათმოქმედებას და ტექნიკას იმ პერიოდში შიდალი დონისათვის მიუღწევია.

მოწინაურებულ მცენარეთა თანდათან გაუმჯობესებულ საცემოდ აღმართში პირველი ბიძგი ბუნებამ მისცა. იგი ამჩნევდა და ავირთებდა ბუნებაში ორი სხვადასხვა მცენარის შეჯავარების შედეგად წარმოიშობა ახალ მცენარეებს, რომლებიც უკეთესი თვისებებით ხასიათდებიან. აღმართში დაიწყო ფეხრი იმხედ, რომ სხვადასხვა მცენარეებისათვის დამახასიათებელ თვისებებისათვის თავი მოეყარა ერთ მცენარეში. ამიტომაც მოჰკიდა მან წელი უფრო საინტერესო ფორმების ერთმანეთთან შეჯავარებისა და ახალი ფორმების გამოყვანისა. თუ პირველ ხანებში ამის უფრო შემთხვევითი ხასიათი ჰქონდა, შემდგომი აღმართი შეგნებულად ახდენდა შესავარებელ მცენარეთა იმგვარად შეჩვენებს, რომ მიეღო მისთვის საინტერესო ნიშნების მქონე ისეთი შთამომავლობა, როგორცაა მსხველმყოფიანი, აღმოსავლიანი და ადრეული გიშები. ამგვარად, მოწინაურების პრიმიტიული ხერხები თანდათან უმჯობესდებდა და საფუძველი ეყრებოდა მცენარეთა სელექციას. ამასთან ერთად უმჯობესდებოდა კულტურულ მცენარეთა მოვლისა და აღების ტექნიკა, რის გამოც უფრო სრულყოფილი ხდებოდა კულტურულ მცენარეთა ჯიშები.

როგორც დადგინებთ მიწათმოქმედების მეტად ხანგრძლივი ისტორია აქვს; მართალია მისი დასაწყისის დღეცაა ეს კომპლექსური მცენარეთა და კერძოდ ხორბლის წარმოების საკითხის გადაწყვეტა.

აღნიშნულ ისე უნდა დავხატავთ, რომ პირველყოფილ აღმართთა ტიპებს სხვადასხვა მიზნების გამო (შესაძლებლობების დაღვეა, ემიგრაცია, ბუნების სტიქია და სხვ.) სწორად უმჯობესობდა საცხოვრებელი გამოცვლა. ისეთ შემთხვევაში მათ თან მიჰქონდათ მემკვიდრეობით მცენარეებიც. ე. ი. აღმართნი ამ მცენარეთა გადაადგილებას და ამით ცვლიდნენ მათი პირველი წარმოებისა და მოწინაურების ადგილს.

ამიტომ უნდა ვიყოფიეთ, რომ კულტურული მცენარე მხოლოდ იმ ადგილებში შეიძლება წარმოიშობოდეს, სადაც მისი წინაპარი — ველური მცენარე იზრდება. ამავე დროს აქვე უნდა იყოს ამ კულტურული მცენარის უძველესი ფორმა, რომელიც გარდაცვლილია ველურად და კულტურულ მცენარეს შორის, და რომელიც უნდა შეინახოს აღმართის შთამომავლობას, ვინც ბუნებრივად კულტურაში პირველად გადაიტანა იგი.

როგორც ვხედავთ, ხორბალი, ისევე როგორც სხვა კულტურული მცენარე, აღმართს ბუნებასთან მემკვიდრეობას ხასიათს არ მთლიან. უნდა გასულიყო რაღაცეა თეთლი წელი, რომ აღმართში უფრო ხორბალი მოეწინაურებოდა. კიდევ რამდენიმე ათასწლიანი წელი უნდა დასჭირებოდა აღმართს, რომ ეს კულტურაში შეტანილი ხორბალი, კულტურულ ხორბლად გადაექცია; ე. ი. გაუმჯობესებდა იგი და კაცობრიობისათვის მიეცა ისეთი მნიშვნელოვანი პურული, როგორიც თანამედროვე ხორბალია.

ხორბლის ისტორიის საკითხის შესახებ უტყუარია მასალის მოძიება მხოლოდ არქეოლოგიის მეშვეობით, მაგრამ საშუალოდ ეს მასალა მეტად ღირებულად არასაქმარისია.

შვეიცარიის არქეოლოგიურ მასალაში (2.000 წ. ძვ. წელთაღრიცხვით) ნაპოვნი იყო ხორბლის რამდენიმე სახეობა. მასთან ახლოს იმ ხანაში უფრო ხორბლები ხორბლის მოყვანა. ხორბლის კულტურა აღნიშნულია ბალკანეთში, ძველ ეგვიპტეში, ჩინეთში, ინდოეთში, ბაბილონში, ურარტუში (3350-3000 წ. ძ. წ.). საინტერესოა საქართველოს არქეოლოგიურ მასალა, რომელშიც დატულია ქვისა და ბრინჯაოს ხანის მატერიალური კულტურის მრავალი ძეგლი. ამ პერიოდში საქართველოს მოსახლეობა უკვე ეწეოდა მიწათმოქმედებას. ამის საუფროსი და

„სასწაული სსსფლარზე“

დასტურებს ის წარმოადგენს, რომ კოლხეთში ნაოჭნა კულტურული პურეულის — ხორბლის, ქერის, ფეტვის წარმოება აჩქაროვებული მასალა წარმოადგენს გვაძლევს ხორბლის ისტორიამდელ გავრცელებაზე. ხორბლის გავრცელების თანამედროვე ოწყების დადგენისას მხედველობაში არ იყო მიღებული აჩქარებულის ხორბლები, მათი შეადგენლობა და თავისებურებები, მაშინ, როდესაც მხოლოდ ქართულ ხორბლებს შორის ვხედავთ ისეთ ფორმებს, რომლებიც ამასათმთი როგორც ევლური, ისევე კულტურული ხორბლისათვის დამახასიათებელი თვისებები და წარმოადგენენ მათ შორის გარდამავალ ფორმებს.

ხორბლის ამ უკანასკნელი — კულტურული ჯგუფის დაკვირვება მის ველურ წინაპართან შესაძლებელია კულტურის პირველადი ჯგუფის შემოქმედებით და ადენად, ხორბლის განვითარების ისტორიის სრული სურათის აღდგენაც. ხორბლის კულტურის ეს პირველადი — გარდამავალი ჯგუფი, რომელიც ესაზღვრება საინტერესოა ხორბლის ისტორიის საკითხის დადგენისათვის, და რამდენიმე მანამდე არ იყო მხედველობაში მიღებული, ამოიხიენია იქნა საქართველოში. აღნიშნული გარდამავალი ჯგუფი მხოლოდ ქართულ ხორბლებს შორის არსებობდა და აქ არის დატული. იგი სრულად უცნობია სხვა მხარეთათვის. ასეთ ხორბლებს წარმოადგენს: ზანდერი, კოლხური ახალი და მახა.

ამგვარი, ხორბლის ისტორიის გაცნობა ნათლად გვიჩვენებს, რომ საქართველოს მცხოვრებელ ამ მუტად მნიშვნელოვანი კულტურის წარმოებაში დღევანდელი მიუძღვით. მათ გერ კიდევ შორეულ წარსულში ჰქონდათ თვისებულ მიწათმოქმედების ძირითადი საღებავები. როგორც აქად. ივ. ჯავახიშვილი წერს: „ქართველი ერის მოღვაწეობა მარტო პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ასპარეზით არ განისაზღვრებოდა, არამედ მჭიდროდ შეერთდა მის დაუტყარბელ მემკვიდრე უწარმოებია“. მართლაც აჩქაროვებული, ისტორიული, თანოვარბული და სხვა მასალები ნათლად აჩვენებენ ჩართული ხალხის აქტიური მონაწილეობას ხორბლის შექმნაში. აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს მიწაწაღებულ ყოფილა წარმოშობილი ისეთი მნიშვნელოვანი კულტურული მემკვიდრეები, როგორცაა სელი და ხილველის მრავალი ჯგუფი.

ამრიგად, ცხადია თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ხორბლის ისტორიის აღდგენას და მის შესწავლას; იგი არსებობს საკუთარი გრის ისტორიის და მის დამახასიათებელი საკუთარი კულტურის წინაშე.

რუსულან ბერიძე,

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი.

ორიოლის ოლქში, ქალაქ ელვის მდამოებში ერთი უტყნარი სასალო მდებარეობს, მოხუცებულს ახლაც კარგად ახსოვთ ვაჭარი, ვინმე ტალიკანი, რომლის სხეული დაჯიკალვისას „საფლავმა არ მიიღო“.

...როდესაც ვაჭარს უზარმაზარი სხეული სამარეში ჩაუშვეს, საფლავის ფსკერი ქვესტრეში ჩაიხრია და თან ცოდელო ვაჭარს ცხდარი ჩაიხრია. უცნაური დასაფლავების მოწყობის ცარიელი სამარეში შერჩათ თვალწინ. გაცემულმა ხალხმა იფიქრა: ნამდვილია

ჩეხვიონი ლოკოკინა

საფრანგეთში გავრცელებულ ბურგუნდიის ლოკოკინას შეიძლება ჩემბონი უფროაღი სიმამიებლის არევაში. მისი საკუთარი წონა 20 გრამს არ აღემატება, მაგრამ 250 გრამიანი საწონის დაწოლას ადვილად იტანს, დამოუკიდებლად ეწევა დატვირთულ მანქანას, (რატემა უნდა სათამაშოს), რომლის წონა 200-ჯერ აღემატება მის საკუთარს.

დღემიწაზე გავრცელებულ 90 ათასამდე სახის ჰიპონებს შორის ლოკოკინა გამოირჩევა საინტერესო თვისებებით. ფრანგი მეცნიერი ეან კადარი, „ლოკოკინების“ წიგნის ავტორი, აღნიშნავს, რომ ლოკოკინის საცეცხე წარმოადგენენ შეგარმების „კომპლექსური კრანოს, რომელიც ისე აუცილებელია მისთვის, როგორც პერიკონი წყალქვეშა ნავისათვის, რადარი თვითფრანგისათვის, ალო მონადირე ძაღლისათვის“.

ლოკოკინა იმდენად ძლიერად სუნთქავს, რომ შიშობა შეარხიის სანთლის ალი. ერთი შეხედვით გვეჩვენება რომ ლოკოკინა ძალიან ნელა დაცოცავს, მაგრამ

სასწაულის მომსწრენი გახვით — ვაჭარი ცოდელო იყო და ამიტომ საფლავმა მისი სხეული არ მიიღო.

ეს მოსულა, რომელმაც მამინ შონის ზარი დასცა მოსახლეობას, დღეს სულ ადვილად ასახსნელია. საქმე იმაშია, რომ სასაფლავო კარსტული გამოქვაბულის თავზე მდებარეობდა, გამოქვაბულის თხელი კერძა ვერ გაუძლო ცხელობის სიმძიმეს და ჩაიხრია.

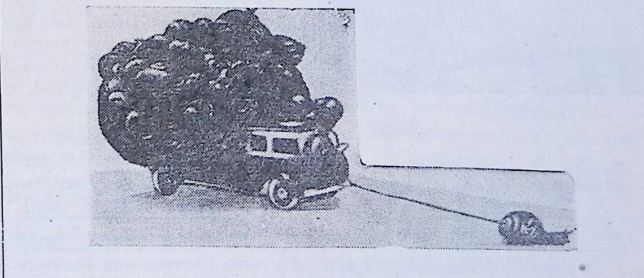
დღეს ყველა პიონერი ადვილად ასახსნის ასეთი „სასწაულის“ მიზეზს.

სინამდვილეში მისი სიჩქარე 420 მეტრს აღწევს საათში.

ზაფხულის გავლიან დღეებში და ზამთარში ლოკოკინის თავის ნიჭიან სახეში დამალულს სძინავს. წყნარი და თბილი წებშია ამინდი ლოკოკინას დღესასწაულს; ამ დროს იგი „მდერის“ — და მართლაც; გამოსცემს მტელ დამახასიათებელ მხს, რომელიც სიმღერას მოგვაგონებს.

ლოკოკინა მჭრელ ნიჭებს არ ბუფუნება. თუ მას აუღისილა სამართლებლობაზე დაესვამთ, იგი მასზე გაუჭურვლად გაიცოცავს; ლორწო, რომელსაც ლოკოკინა გამოყოფს, იცავს მას დაჭრისაგან. ბურგუნდიის ლოკოკინას საკვებად იყენებენ. მისგან დამზადებული კერძი ფრანგული სუფრის სიამაყეა. მას წითლი ღვინოსთან და ყველთან ერთად გემრიელად შეეძქვიან. ხმარობენ აგრეთვე წყნარია საჭმელისა და ებროკვერბის დასაწმენდელად.

ლოკოკინას ხორცი მდიდარია მინერალური ნიჭიერებებით, მასში 20-ჯერ მეტია ვიტამინი „C“ ვიდრე კარაქში.

ჩიტივაშია ობოზა

ჩიტივაშია ობოზა ერთ-ერთი უღადე-სია დღემიწაზე გავრცელებულ ობოზა-თა შორის. განსაკუთრებით მრავალ-სამხრეთ ამერიკის ტროპიკულ ტყეშია ეს მუქი, დიდფეხბიანი და აბურბინულ ტანიანი უზარმაზარი მწერი სიგაძით 8 სანტიმეტრია; მისი ინდონეზილი მონათესავე კი კიდევ უფრო მეტს — 10-12 სანტიმეტრს აღწევს. ობოზას ჯგირისუბურად ვაგანალებული 8 თვალი აქვს.

ჩიტივაშია ჩვეულებრივ ხის ფესვებს შორის, ან აბალბუღითი დეფარულ სო-როში იმალება. იგი უმთავრესად პატარა ობოზებზე, ცხრაფეხებზე, ბაყყებზე, ხელიკებზე ნადირობს. სწორად მის ნადავლს პატარა ძუძუთწიფრები და ფრინველები წარმოადგენენ; ყველა ამათ იგი სისხლს წოვს.

ობოზა თავის ნადავლს, ზედაყბაზე მოთავსებულ ჰანეს ჩასობს თუ არა მამნივე ჰანეს ხსენებლინ გავლით ვადის განსაკუთრებული ჯირკვლების მიერ დამზადებული შხაბი და ჩიტივა-შიას მსხვერპლი სიცოცხლის ესაღმება. წერაღვება ცხოველებისათვის ეს შხა-ბი სასიკვდილოა.

„პაირომბარამბელი“

ამერაიკის შეერთებული შტატების რკინიგზებზე ამ ბოლო ხანებში გამო-ნდა ახალი სმეზავრო მატარებელი. იგი დიზელის ტიპის გაუმჯობესებული ობო-მალოს სსმეღლებით მოძრაობს და დიდ სისწრაფეს — საათში 160 კილომეტრს აწვითარებს. ასეთ დიდ სის-წრაფეს მატარებელი ძირითადად საერ-თო წონის მემკვირვების ხარჯზე აღწევს. ამასთან ახალი მატარებელი ერთი დი-დი თავისებურებით ხასიათდება: მის სიშპმის ცენტრი ძალზე დაბლა აქვს — ვეგონება ოღანე არის აცილებული რელსებს, ამის გამო ნატარებელს სის-წრაფის შეუნღებულად მოსახევებშიც კი შეუძლია გავლა.

ახალ მატარებელს დიდი სისწრაფის გამო „ეიოტირონი“ დაარქვეს, რაც ქართულად პერობატარებელს ნიშნავს.

ჭაიო ნე რ ი ლ ი

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ვახტანგ გორგანელი — გაუმარჯოს შემოდგომას! (ლექსი)	1
შალვა ციხისელი — შვარდენი (მოთხრობა)	2
ზურაბ ჭუმბურიძე — ანდერსენის „ზღაპრები“ (წერილი).	6
ფ. ფედლოროვა — ფედლა კრემიუცი (მოთხრობა, თარგ- მნი. მთვარეულიშვილი)	7
გიორგი რევაზიშვილი — პაწაწინტლა მძიმე (ლექსი)	10
ა. კარაკოშვილი — უდაგლო ხუმრობა (მოთხრობა, სომხური- დან თარგმნი მ. ლეზანიძემ)	11
იოსებ გრიშაშვილი — მოხუცის დარიაგება (ლექსი)	13
ა. აკოლავაშვილი — ჭიათურის მარჯაგება (წერილი)	14
გულზე და სენიორბი — (ესპანური ხალხური ზღაპარი, თარგმნი ე. ჩხიკვაძემ)	16
პოლიდინო და მსაგულეო (იტალიური წალხური ზღაპარი, თარგმნი ე. ჩხიკვაძემ)	17
პიონერული ამაღები	18
ბენიო როსონი — მოკითხვა და თანატომობა (მოთხრობა, ინგლისურიდან თარგმნი ც. ხაჩიძემ)	21
ალექსანდრ დე გირო — გლადატორის და ეფფის ბრძოლა (მოთხრობა, ფრანგულიდან თარგმნეს გ. ჭეჭვარაძემ და შ. ბერაძემ)	23
ტექნიკის სამყაროში	24
როსტომ ელანიძე — რატომ სძინავს კურდღელს თვალღის (ზღაპარი)	25
თ. სახაროვი — კალენდრის თავდასავალი (წერილი)	27
ავღანური ჰიქაიათები — თარგმნი გ. ლავროშვილი	29
რუსულად ბერიძე — როგორ წაწმინდეს ხორბალი (წერილი)	31
მთკლდე ყველაფერი	31
გარეკანის პირველ გვერდზე — „ოქმენ გაიხარეთ, ბავშვებო“ — ნახატი	
რ. ცუცქერიძისა. გარეკანის მეორე გვერდზე — „როვლოში“ ფოტოგრაფი	
შ. ჩხეტიანი. გარეკანის მესამე გვერდზე გასართობი. გარეკანის მეოთხე გვერდზე პიონერულ ორგანიზაციათა ნიშნები.	

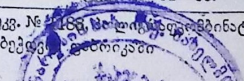
ქურნალი დასურათებული მხატვრების: რ. ცუცქერიძის, კ. მახარაძის, გ. გელოვანის, ალ. ხახუტაშვილის, ალ. ბანეგლიძის და ნ. შალიკაშვილის მიერ.

რედაქტორი რევაზ მარგანიანი

სარედაქციო კოლეგია: რ. ელანიძე, გ. ვარდოსანიძე, რ. თაბუკაშვილი, მ. ლეზანიძე, (პეგ, მდივანი), მარჯანი, გ. ფოცხაშვილი (სამხატვრო რედაქტორი), ე. ქარელიშვილი, გ. შატერაშვილი, შ. შელია, ვ. კელიძე.

„ПИОНЕРИ“ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии. Тбилиси, Плевахова, 91. რედაქციის მისამართი: თბილისი, პლეხანოვის პარკის 91. ტელ. 3-81-85. საბლიტგაზ.

შე 06192, ტირაჟი 15.000, ხელმოწ. დასაბ. 14/XI გამომც. შტეკ. № 460, სტამბის შტეკ. № 158. მისამართი: მინისტრი „კომუნისტ“ ქურნალის გარეკანი დაბეჭდილია ლითო-ოფსეტური ბეჭდვით. გორაკვათი

1968

კიორნერულ

მრგანოზაციათა ნიშნები

სსრკ

ჩინეთის სახალხო
რესპუბლიკა

კოლონეთის სახალხო
რესპუბლიკა

ჩხოსლოვაკიის
რესპუბლიკა

კორეის
სახალხო დემოკრატიული
რესპუბლიკა

ბერბინის დემოკრატიული
რესპუბლიკა

ბულგარეთის სახალხო
რესპუბლიკა

უნგრეთის სახალხო
რესპუბლიკა

საფრანგეთი

რუმინეთის სახალხო
რესპუბლიკა

იტალია

ბელგია

ფინეთი